

LILIOMFI

Társadalmi vígjáték, 1849

SZEMÉLYEK

Első szakasz: "A szomszéd úr" - történik Kolozsvárott

*Szilvai Tódor, oktató
Kamilla, kisasszony
Mariska, árva, növendéke
Liliomfi, színész
Szellemfi, színész*

Második szakasz: "Két Swartz" - történik Telegden

*Kányai, fogadós
Erzsi, leánya
Gyuri, pincér
Liliomfi
Szellemfi
Swartz Adolf, pesti fogadós fia
Szilvai Tódor
Mariska
Kányai szomszédasszonya, fiával
Urac
Szolgáló Kányainál
Nép, táncosok*

Harmadik szakasz - "Kányai uram" - történik ugyanott

*Kányai
Erzsike
Liliomfi
Szilvai
Mariska
Gyuri
Swartz, fogadós Pestről
Adolf, fia
Két perzekutor*

ELSŐ FELVONÁS

(Két szoba, egyik Kamilláé, másik Liliomfié. Mindkét szobában hátul ablak, oldalajtók bejárásul. A válaszfalon zárt ajtó. Kamillánál az ablak mellett varróasztalka, zongora.)

ELSŐ JELENET

(Kamillánál.) *Szilvai, Kamilla* (jönnek oldalt)

KAMILLA. Végre színről színre tisztelhetem professzor urat.

SZILVAI. Éppen most szállok le a kocsiról. A "Rongyos lámpás"-hoz szálltam.

KAMILLA. S miért nem szállt ide? Igaz - istállónk nincs... De mit látok? Professzor úr gyászt visel kalapján? Engem nem is tudósít.

SZILVAI. Személyesen akartam meglepni ez örömhírrrel.

KAMILLA. Örömhír? Talán öröklött?

SZILVAI.

Meghalt feleségem,
Satis tarde quidem,
Oda reménységem,
Debuisset pridem.

KAMILLA. Meghalt? - mikor!

SZILVAI. Csak két hete.

KAMILLA. Eszerint többé nem kell titkolódnunk?

SZILVAI. Nem! Nincs többé Xantippe!

KAMILLA. S nem fog újra házasodni?

SZILVAI. Házasodni? Hogy megijeszt! - Isten mentsen! - Abszolváltam a házasság iskoláját, örökös vakációt tartok. Mariskáért jövök; magammal viszem. De hol van? Képzelem, megnőtt nyolc év alatt, mióta nem láthatám. - Ugyan hívja elő.

KAMILLA. Próbán van.

SZILVAI. Micsoda próbán.

KAMILLA. A "Páduai zsarnok" próbáján.

SZILVAI. Ki az?

KAMILLA. Dráma, melyet eljátszanak.

SZILVAI. Kicsoda?

KAMILLA. Mariska is.

SZILVAI. Mariska színésznő?! - Dii immortales!

KAMILLA. Csak műkedvelő. A darab jótékony célra adatik, s Mariska Katalin szerepét vállalta el.

SZILVAI. De már abból semmi sem lesz; Mariska velem jön!

KAMILLA. *(jelentőséggel)* Majd találkozik más, tán ügyesebb e szerepre. - De professzor úr, most azon ponton állunk, hol növendékemtől válnom kell.

SZILVAI. S ön nem jó velünk?

KAMILLA. Vannak kilátások melyek Kolozsvárhoz láncolnak; s vannak láncok, melyek által örömet leláncoltatjuk magunkat.

SZILVAI. Bocsánat, nem értem.

KAMILLA. Szívem többé nem szabad.

SZILVAI. Ej - ej! -

KAMILLA. *(lesütött szemmel)* Tán - férjhez megyek.

SZILVAI. Mit - a kisasszony? *(Pápaszemét fölteszi, megnézi.)* Ah, lehetetlen!

KAMILLA. Professzor úr!?

SZILVAI. S ki az a szerencsés?

KAMILLA. Szép ifjú, nálam legfeljebb pár évvel idősebb.

SZILVAI. *(pápaszemét leveszi)* - Vagy úgy - tehát korombeli.

KAMILLA. Professzor úr?! - Ő csak huszonhárom éves. *(Félre:)* Feleségének mindig igaza volt, ez az ember szenvedhetetlen!

SZILVAI. *(félre)* Szegény huszonhárom éves fiatalember!

KAMILLA. De a dologra, professzor úr! - Miután Mariskától - *barátnőmtől* válnom kell, tudni akarom jövődjét. Ön nyolc éve fizet érte - ez mind szép; de - gyanús.

SZILVAI. Kisasszony?!

KAMILLA. *(félre)* Várj csak - én is tudok szekánt lenni! - Gyanús, mert hátha az atyáskodás álarca alatt csábító lappang - szóval, uram, tudnom kell, mi köze ez árvához?

SZILVAI. Ő fogadott leányom!

KAMILLA. De mért titokban fogadott? Mért kelle felesége előtt rejtenie ez árvát? Mindent kell tudnom - lelkiismeretem kívánja.

SZILVAI. Tudja meg, e leányt édesatyja bízta gyámságomra.

KAMILLA. Ezt be kellene bizonyítani.

SZILVAI. Jó; úgyis özvegy vagyok, most már mindent tudhat. - Bárkai, a Mariska atyja, gyermekkori barátom volt. Midőn katedrát elfoglalandó, Váradra utaztam, már akkor a Mariska anyja nem élt többé, s az én Bárkai barátom ismét frigyre lépett Ámorral. Új kedvese Emerencia volt. Bárkai barátom eléggé vigyázatlan volt engem Emerenciának prezentálni. Amit előre képzelhet magának, megtörtént. Emerencia látott engem, én láttam Emerenciát, s mindketten odalettünk.

KAMILLA. *(szemüveggel nézi, gúnyosan)* Önbe szeretett? Ez hihetetlen!

SZILVAI. Kérem alássan, én akkor sem voltam rótabb - s akkor még a hajam szőke volt.

KAMILLA. S hogy lett ily fekete?

SZILVAI. Mert Emerencia elhitette velem, hogy arcomhoz jobban áll a fekete paróka.

KAMILLA. S mi lett Bárkaiból?

SZILVAI. Óh, a nagylelkű barát lemondott Emerenciáról, s én elvettem őt. Óh, bár én lettem volna az a nagylelkű! Barátom sírt, midőn lemondott, s én örültem; de nemsokára én sírtam, s ő majd kibújt örömeben a bőréből. Az esküvő előtt anyagi, isteni Emerencia esküvő után valódi furibunda fúria lett. Küzdöttem ellene nemesen; de a győztes Emerencia lett, s a papuscormány. Ő rajtam önté ki szeszélyeit, s én tanítványaimon - csupa terciát adtam. Eleinte nekem kelle őt féltennem, mert szép volt, s ez borzasztóan fájt; de nemsokára a kíméletlen himlő felszántotta arcát, s ekkor ő féltett engem, s ez még borzasztóbb vala. Azelőtt ő emlegetett válást, s én kétségbeestem: ezután én emlegettem válást, de ekkor már ő hallani sem akart róla.

KAMILLA. Ön hűtlen barát volt, s méltán lakolt.

SZILVAI. A lelkiismeret még most is furdal érte; innen magyarázható meg, hogy barátom halálos ágyánál esküvel fogadtam, hogy Mariskát sohasem hagyom el. Házamba vezettem az elhagyott szegény árva gyermeket; de óh, sors! - otthon Emerencia ezt mondá: vagy én, tudniillik én megyek ki a házból, vagy a gyermek, de ő semmi esetre sem. Hogy tehát saját házamban maradhassak, Mariskát titkon kelle neveltetnem. Magamat kelle meglopnom; a titkos ajándékokat eldugnom, hogy neveltethessem. No de most özvegy vagyok, Mariskát boldoggá teszem, s férjhez adom.

KAMILLA. Kihez?

SZILVAI. Unokaöcsémhez, kire ősi javaim szállnak a törvény szerint; hogy tehát mindkettőjükre szálljanak, egy párrá kell lenniük.

KAMILLA. De ha nem szeretik egymást.

SZILVAI. Ne is szeressék; - a szerelem, ahol nincs, házasság után megjő; ahol pedig van, elpárolog. Exempli gratia, itt vagyok én. - Öcsémnek már írtam Pestre, ő eddig útban van - majd összeszoknak.

KAMILLA. De ha nem akarnak?

SZILVAI. Ráijesztek a fiúra - azt mondom: ha nem kell a lány, megházasodom, gyermekeim lesznek, s az örökségtől elcseppen. De - most megyek, meglátogatom Kenderesi professzor barátomat. Azalatt készítse el Mariskát az útra. *(A válaszaajtónak megy.)*

KAMILLA. Kérem, arra nem lehet; azt a szobát kiadtam.

SZILVAI. Kiadta? Kinek?

KAMILLA. Egy - egy színésznek.

SZILVAI. Hej - hej! - De reménylem, azok közül való, kik az apákat játsszák?

KAMILLA. Óh nem, ő szerelmes színész; hát nem hallá hírét Liliomfinak? Lángész, alig fél éves színész, s máris jobb a többinél.

SZILVAI. De reménylem, ez ajtó csak zárva volt ennek a liliomszálnak?

KAMILLA. Ne aggódjék, Liliomfi mást szeret - egészen mást!

SZILVAI. S ki az a más?

KAMILLA. *(szemérmesen)* Az a más - én vagyok.

SZILVAI. Alászolgája! *(Félre:)* Szegény liliom, neked is lesz Emerenciád! *(El, Kamilla kikíséri.)*

MÁSODIK JELENET

(Liliomfinál.) Liliomfi, Szellemfí

LILIOMFI. *(sietve bevezeti)*

Óh mily nagy epedve várlak,
Végre karjaimba zárlak
Szellemdús kordinahúzó.
Hol a pénz, a proporció?

SZELLEMFÍ. Nincs!

Mindig a deficit járja,
Semmi sincsen a pénztárba'.

LILIOMFI.

S én oly nagy epedve várlak,
De most mindjárt megcibállak -
De ha nincsen proporció,
Talán van anticipáció!

SZELLEMMFI. Nincs!

(EGYÜTT)

Mindig a deficit járja,
Semmi sincsen a pénztárba' -

(Ismétléskor:)

SZELLEMMFI. De íme két levél - fogja.

LILIOMFI. *(hirtelen felbontja)* Tán pénz rejlik benne - adsza! - *(Megnézi.)* Hah, üres! - *(Feltöri, olvassa:)* "Tisztelt Liliomfi úr! Elég soká voltam bolondja. A 17 forint 19 krajcárt mégsem küldte meg. Már most ne is küldje" - *(Óh ne félj, engedelmeskedem.)* "Ne is küldje Egerbe!" *(Vagy úgy.)* "Mert útban vagyok Kolozsvárra." *(Odavagyok.)* "Készítse el addig pénzemet!" *(Mintha én bankócsináló volnék.)* "Haragszom az úrra! - Gyuri, a pincér." Haragszik rám? *(A másikat nézi.)* Hah! Ez bátyám keze! - Ezt Gáspár barátom küldi Pestről. *(Felbontja, belőle egy másik levélkét vesz ki, - s ezt olvassa:)* "Pajtás Gyula! Bátyád levelét küldöm. Itt senki sem tudja még, hol kószálsz. Hitelezőid éppen kurrentáltatni akartak, midőn bátyád levele érkezett, melyből láthatod, hogy ettől nincs mit félned, s egész bátorságban áldozhatsz Tháliának." - Hohó, itt pénzről van szó; lássuk a bácsi levelét. *(Szilvai modorában olvassa:)* "Öcsém! Fájdalmasan értesültem leveledből, hogy szabad szárnyra kelvén, tüstént adósságba verted magadat. A leckét majd itthon meghallod. Kövesdi nagykereskedőnek írtam, adósságaidat kifizeti. Tüstént ülj szekérre és siess haza. Itthon már kijelöltem számodra jövődöbeli élettársadat, kit okvetlenül el kell vened; különben tudd meg, az örökséget veszted el, mert nehogy a Szilvai-család kihaljon, magam házasodom." *(Mi ez? Itt reszketett keze - alig bírta e szót leírni. De hát Emerencia?)* "Mert Emerencia meghalt. Engedelmeskedjél, semmirekellő gazember, én pedig a te bátyád és gyámod Szilvai Tódor, juris utriusque nec non philosophiae et artium liberalium doctor, et professor publicus ordinarius." - - Haza menni? Hohó! Nem úgy, bácsi! Elég volt tíz évig csücsülnöm otthon, bezárva! Lemondjak ezen felséges életről, hol király, herceg vagyok?

SZELLEMMFI. S egy karjcarunk sincs.

LILIOMFI. Hol örökös a mulatság -

SZELLEMMFI. És a koplalás.

LILIOMFI. Házasodni, mikor igazi szerelmes vagyok, s éppen azon töröm fejemet, mint szöktessem el. - De igaz, előbb tudnom kell, ha szeret-e?

SZELLEMMFI. Elszöktetés? - hárman szökünk. Itt a kezem, kompanista leszek.

LILIOMFI. De érts meg ember; én nőül veszem őt - ha hozzám jön.

SZELLEMMFI. Vagy úgy!

LILIOMFI. De hátha az öreg csakugyan megházasodik? - ha fia lesz, s én elesem az örökségtől? -

SZELLEMMFI. De hátha nem lesz fia?

LILIOMFI. Igazság! Hátha lánya lesz, vagy éppen semmije sem lesz?

SZELLEMMFI. Főképp ha feleségének sem lesz.

LILIOMFI. De mit is töröm fejemet azon, ami még oly messze van, midőn a boldogságot itt közel csak egy ajtó választja el tőlem? - De ez ajtónak hogy jussak kulcsához?

SZELLEMMFI. Hozasson két zártszéket, én majd átviszem.

LILIOMFI. Siess, repülj; de át majd csak magam viszem.

SZELLEMMFI. Kérem, egy karzatot is hozok a belső számára. *(El.)*

LILIOMFI.

Óh szívem öröme mért habozol,
Régi jó kedvedtől mit távozol,
Légy csendességben,
Légy békességben,
Megjőnek, megtérnek víg napjaid,
Öröme fordulnak sok bajaid.

(Az ajtóra mutogatva.)

HARMADIK JELENET

(Kamillánál.) Kamilla, Liliomfi

KAMILLA. Igen bátortalan; pedig szeret, bizonyosan szeret; a színpadról mindig rám nézett.

LILIOMFI. Hogy adjam tudtára, hogy szeretem; a színpadról gyakran néztem rá; de ő lesüté szemeit, természetesen, mert a mami is mellette ült.

KAMILLA. Vajon itthon van-e? - Senki sem lát. - *(Az ajtóhoz közeledik.)*

LILIOMFI. Megnézem, vajon ő-e az? *(Az ajtóhoz megy, mindketten egyszerre teszik szemeiket a kulcslyukhoz.)*

KAMILLA. Ah! - itthon van - átnéz! - *(Elugrik.)*

LILIOMFI. Fekete szem - ő az! - átnéz - ő az! - Diadal! *(Sóhajt.)*

KAMILLA. Sóhajt! Értem sóhajt! *(Sóhajt.)*

LILIOMFI. Visszasóhajtott! - Óh ez az ajtó! -

KAMILLA. Valami ürügy alatt megszólítom. - *(Kopog.)*

LILIOMFI. Kopog - ő kopog! *(Visszakopog.)*

KAMILLA. Liliomfi úr!

LILIOMFI. *(hátrál)* E hang?! - A szem ugyan a Mariskáé volt - de a hang - s a kéz az Ézsaué?

KAMILLA. *(odahajlik.)* Kérem, mit játszanak ma?

NEGYEDIK JELENET

Mariska (jó, Kamillánál), előbbieket

LILIOMFI. *(haragosan)* Ma? "A hét közül a legrútabb" lesz.

KAMILLA. Óh, úgy én is ott leszek!

MARISKA. Nénike, igazán elmegyünk? Óh mi boldogság!

KAMILLA. *(hirtelen méltóságos állásba teszi magát)* Ah! Tehát megérkeztél már? - Vége a próbának? - Remélem az ifjakat kellő korlátban tartottad?

MARISKA. Ej, kellenek is nekem, hiszen oly rosszul, de oly rosszul játszanak, nénike. - - Óh, Liliomfi egészen másképp játszik.

LILIOMFI. Ez ő - itthon van.

KAMILLA. Fontos közlendőm van.

MARISKA. *(az ablakhoz ül)* Hallom, nénikém!

KAMILLA. Mit akarsz?

MARISKA. Varráshoz látok.

KAMILLA. Most figyelned kell.

MARISKA. Így is figyelhetek. *(Félre:)* Bárcsak kinézne, mint tegnap.

LILIOMFI. Bárcsak az ablakhoz ülne. *(Az ablakhoz megy, kinéz.)*

KAMILLA. Tehát jól figyelj!

MARISKA. Nagyon figyelek. *(Kitekint az ablakon.)*

LILIOMFI. *(köszönti)* Angyal!

MARISKA. *(köszön, de fejét visszakapja, félre)* Csakhogy kinézett.

KAMILLA. Kinek köszöntél?

MARISKA. Kinek?... hát -

KAMILLA. *(az ablakhoz fut, félre:)* Tán ő. *(Kinéz, Liliomfi visszakapja fejét.)* - Hisz itt senki sincs!

MARISKA. Hát - annak a lakatos inasnak.

KAMILLA. Már mondtam, az afféléknek elég fejedet biccentened. - Mire az a rendkívüli nyájasság? - De a dologra? - Tudd meg, válnunk kell!

MARISKA. Válnunk?

LILIOMFI. Tudom már, szerepet tanulok. *(Szerepet vesz.)*

KAMILLA. Árva vagy, szülőidet gyermekkorodban elvesztéd; de atyád barátja, kit ma megismeresz - *(Liliomfi szavát hallván, elhallgat.)*

LILIOMFI. *(szaval)* Marim, szeretlek, megszabadítlak, bár az a vén boszorkány árgus szemekkel őrizzen; elsöktetlek, s utol nem érhet ő, bár pemetén és seprőn lovagol utánunk - Mari te az enyém vagy!

MARISKA. *(félre)* A vigyázatlan! - Kedves néni, végre szabad jótevőmet ismernem, hálámat elmondanom -

KAMILLA. Csitt, csitt, ne háborgassuk Liliomfi urat, szerepét tanulja, s ha belesül ma este - *(Félre:)* Mily elmés ötlet, óh, ő lángész!

MARISKA. *(félre)* A gonosz így adja tudtomra -

LILIOMFI. *(szaval)* Óh, ha szeretsz, Mari, adj jelt, tudasd velem!... Óh hát hiába várok? - Meg akarsz ölni? - Kétségbeessem? - Óh, úgy Isten veled örökre - örökre!

KAMILLA. *(félre)* Nagy ég! - Mint adjak jelt? Elküldjem Mariskát -

MARISKA. *(félre)* Mint adjak jelt? Tán a zongorán?

Azt szokták szememre vetni,
Kicsiny vagyok még szeretni,
De tudom őket nevetni,
Hiszen a kis csupor

Még hamarább felforr,
Nem hiszik, hogy a kislányt
Szintúgy tüzezi Amor -

LILIOMFI. *(ezalatt levélpapírra írt valamit)*

Nézz ki rózsám ablakodon,
Most megyek ki a kapudon,
Óh vess felém egy pillantást,
Mert csak így láthatják egymást
Igazán.

(DUÓ)

Cserebogár, sárga cserebogár...

KAMILLA. *(félre)* Ablakhoz? - Mily szorult, nehéz itt a levegő? - *(Ablakhoz megy.)* Mi az?
Hiszen nem néz ki. *(Eljő.)*

MARISKA. Nem ám, mert nem én nézek ki. De hát folytassa édes néni - el kell válnunk. - *(Az ablakhoz visszaül)*

KAMILLA. Hiszen már mindent elmondtam. - *(Félre:)* Hogy küldjem el? *(Fenn:)* Hoztál-e pamutot?

MARISKA. A zongorán van.

LILIOMFI. *(az ívet mutatja, rajta felül lángoló szív, s alá e szók írva: "Ha szeretsz, ints igent.")* Most eldől a kocka. *(Az ablakhoz megy.)*

KAMILLA. *(félre)* Semmi ürügy sem jut eszembe -

LILIOMFI. *(kifelé)* Ah, szervusz barátom. Nem jössz fel? - Nem? - Sajnálom!

MARISKA. *(kinéz)*

LILIOMFI. *(az ívet kitarja)* De hát felelj kérdésemre.

MARISKA. *(igent int, fejét visszakupja)*

LILIOMFI. Ó szeret - óh boldogság! - Hogy menjek által? - Hol is késik a zártszékekkel?

KAMILLA. *(félre)* Ah, megvan! - Mari! Ez a szerep bizonyosan rosszul van írva, Katalin nem mondhatja Rodolfónak: szeretlek! - per te s tu - az nem lehet!

MARISKA. De úgy van, néni - per te s tu!

KAMILLA. Tisztos, férjes nő "per te s tu" férjén kívül mással nem lehet!

MARISKA. Éppen ellenkezőleg! Katalin a férjét mindig magázza - mert nem szereti.

KAMILLA. Ez képtelenség -

MARISKA. A franciában is úgy van.

KAMILLA. S én fogadni mernék - de hiszen legjobban tudja Liliomfi úr; áthívom, tőle megkérdezhetjük.

MARISKA. Igen, most jut eszembe, csakugyan Rodolfót is magázza, azaz, nem tudom bizonyosan, de Liliomfi úr megmondhatná!

KAMILLA. Ugye okvetlenül szükséges áthívatnunk?

MARISKA. Természetesen!

KAMILLA. *(átszó)* Liliomfi úr, itthon van?

LILIOMFI. Parancsol valamit?

KAMILLA. Ha szíveskednék átjöni, tanácsára lenne szükségünk.

LILIOMFI. Tiszta szívvel! Ezen az ajtón parancsolja? Én már kinyitottam -

KAMILLA. Minek kerülne. - Méltóztassék! *(Az ajtót szinte kinyitja.)*

MARISKA. *(félre)* - Ő jön - bizonyosan olyan vagyok, mint a pipacs!

ÖTÖDIK JELENET

Szellemfi (Liliomfinál), előbbiek.

SZELLEMFİ. Itt a két zártszék.

LILIOMFI. *(kissé igazgatja öltözetét, haját.)* Nem kell többé zártszék, mert ím, nyitott ajtó van. *(Átmegy.)*

SZELLEMFİ. Már kapituláltak? - csak kíváncsi vagyok. *(Hallgatózik.)*

LILIOMFI. Kívántam alázatos tiszteletemet tenni -

KAMILLA. Kérettük. - Mari rögtön elutazván -

LILIOMFI. Elutazik? Lehetetlen! - s hová? *(Félre:)* Követem a világ végére is!

KAMILLA. Nagyváradra.

LILIOMFI. Nagyváradra? - *(Félre:)* De már oda nem! Majd adna nagybátyám!

KAMILLA. A műkedvelők előadásában én vállalom majd el Mariska helyett Bragadini Katalint.

LILIOMFI. Nagysád?

MARISKA. A néni?!

SZELLEMFÍ. A mami Katalin? - Óh Sára!

KAMILLA. A szerep nő már - mit vél, nem leszek-e igen fiatal hozzá?

LILIOMFI. Néhány ráncot méltóztassék festeni arcára -

KAMILLA. De nem tudok kiokosodni belőle; Rodolfónak azt mondja-e: szeretlek vagy szeretem?!

LILIOMFI. *(szemei Mariskán.)* Ó mindenesetre, előbb szeretem, aztán szeretlek, aztán szeretjük egymást! - Ugye, kisasszony?

KAMILLA. Igen, igen, mindenesetre: szeretlek!

LILIOMFI. S mit vél Mari kisasszony?

MARISKA. Igen, szeretlek!

KAMILLA. Kedves Liliomfi úr, én ellenállhatatlan szenvedélyt érzek a színészethez -

LILIOMFI. És Mari kisasszony?

MARISKA. Óh én is.

KAMILLA. A kisasszonyt senki sem kérdezte. - Őt más hivatás várja. - Már rég színésznő lettem volna, de hölgynek egyedül, oltalom nélkül, igen veszélyes ez a pálya, főképp ha szép s fiatal.

LILIOMFI. Óh a nagysád erényei assecurálva vannak. Eszerint nagysád nincs előítélettel irántunk?

KAMILLA. Én? Ah, dehogy!

LILIOMFI. Ha nagysád megegyeznék, egy javaslatom volna. Állítsunk társaságot.

KAMILLA. Óh én kész vagyok.

LILIOMFI. Mari kisasszony játszaná a fiatal szerelmeseket - velem.

KAMILLA. Már mondom - Mari nem jöhet velünk -

LILIOMFI. Nem? Ej, ej! - Pedig nagysád a vén asszonyokat oly jól játszaná, még ráncokat sem kellene festenie.

KAMILLA. Uram!?

LILIOMFI. Egy szó mint száz, - nagysád, én őszinte fickó vagyok. - Mari kisasszonyból felséges színész nő válnék, s én ezennel jobbjáért könyörgök - adja ránk anyai áldását!

KAMILLA. Anyai áldásomat! - S ön bátorodik? -

LILIOMFI. Ha Mari kisasszony - ?

KAMILLA. Egy színész, hahaha!

LILIOMFI. Hiszen csak az imént - -

KAMILLA. Mondám, hogy nem szenvedhetem a színészeket. De hogy mert ide jöni? Mily impertinencia!

LILIOMFI. Hiszen maga hívott - -

KAMILLA. Én! - én?! - Mariska, hallod? Én!!

MARISKA. Igen - a néni -

LILIOMFI. Igen - a néni -

LILIOMFI. Hát azt hiszi nagysád, nem vettem észre, hányat ütött az óra? - Rococo! Mari kisasszony, én szeretem önt, s ön szeret engem; meglátom, ki áll utunkban!

KAMILLA. Még ma ki fog költözködni szobámból -

LILIOMFI. Egy tapodtat sem elsőig, - Mari nőm lesz, ha ez az ajtó vasból volna is.

KAMILLA. Meglátjuk! Mariska el fog utazni.

LILIOMFI. Utána utazom! - Mariskám, mondd, szeretsz-e? Hadd tudja meg az egész világ.

MARISKA. *(lesüti szemét)*

LILIOMFI. Nem felelsz? -

Szeress engem édes rózsám,
Én is szeretlek.
Azt is tudod, hogy én téged
Régen kedvellek -
Lássad hát már adj választ
Szegény fejemnek,
Ne adj mérget, kész halált
Igaz szívemnek.

(DUÓ)

Nem szeretlek egyebedért,
Csak a fekete szemedért;
Enyém olyan, mint a tiéd,
Összekacsint mind a négy.

KAMILLA. *(az ablakon látja)* Jó, éppen ott siet Szilvai professzor úr, majd rendre igazítja ő.

LILIOMFI. Kicsoda siet ott?

KAMILLA. Mariska pártfogója.

LILIOMFI. Szilvai a Mari pártfogója?

KAMILLA. Már az előszobában van -

LILIOMFI. Ő ide jő?

KAMILLA. Hogy önt rendre igazítsa.

LILIOMFI. Az ajtó nyílik. - A viszontlátásig! *(El a választóajtón.)*

KAMILLA. Aha, megszeppent a monsieur!

SZELLEMF. No mi baj?

LILIOMFI. Mi baj? A nagybátyám! - pusztulnunk kell.

HATODIK JELENET

Szilvai, voltak

SZILVAI. Micsoda lárma van itt?

KAMILLA. Ah, éppen jókor professzor úr! Képzelve! - Irtóztató!! - Alig szólhatok! Mariska szerelmes, - és kibe?

SZILVAI. Szerelmes? Megmondtam, hogy az lesz a komédia vége.

KAMILLA. Eltalálta - színészbe szerelmes.

SZILVAI. Színészbe?! Igaz ez?

MARISKA. Mi joggal kérdi ezt uram?

SZILVAI. Mi joggal? - Hát nem mondta meg neki a kisasszony?

KAMILLA. Volt is időm -

SZILVAI. Hát így őrzötte?

KAMILLA. Lehet is leányt őrzeni; főképp ha a szomszéd szobában - -

SZILVAI. Mit? Liliomfi?

KAMILLA. Igen - Liliomfi!

SZILVAI. Ennek a kisasszony az oka - egyedül ön!

KAMILLA. Én?

SZILVAI. Mert a jó példával előre ment. - Ezért felelettel tartozik.

KAMILLA. Micsoda? - Mari tud franciául, táncol, varr, zongoráz, énekel. - Mit akar többet? Mert mást szeret? - Én feleljek? - Mért nem szebb, fiatalabb ön? - akkor majd önt szeretné, drága professzor úr! - Csak tessék elvinni. - Én leveszem róla kezeimet! - Őrizze, vegye feleségül, adja feleségül, ahhoz semmi közöm. - De engem feleletre vonni?! - Egy óra múlva, reménylem, nem találom itt, drága szerelmes gerlicepar! Adieu! (El.)

LILIOMFI. Mit hallok! Tehát a nagybátyám neveltette? Titokban? Éspedig magának?

SZILVAI. Óh fúria! Óh Emerencia! Midőn ajánlották, azt mondák, istenfélő, nevelt, a világról lemondott vén kisasszony! S ím! - Mariska, gyermekem! - Jer közelebb! - Hát nem is mersz? Én vagyok a Szilvai professzor. - Én neveltettelek - boldoggá akartalak tenni. De hát Mariskám, az Isten szerelmire kérdelek - hát csakugyan szerelmes vagy? -

MARISKA. Uram, a hála - tisztelem önt, de szívem - -

SZILVAI. Óh a szív - ne higgy annak. - Mondj le arról a jöttmentről - én - én foglak boldoggá tenni -

MARISKA. Mindent megteszek, csak ezt ne kívánja -

LILIOMFI. (kacag) Az öreg úr kosarat kapott!

SZILVAI. Ki kacag itt? - Ah, az a jó madár! Tehát itthon van! - Mariska, még egyszer kérdelek, lemondasz te erről a liliomról?

MARISKA. Inkább életemről!

LILIOMFI. Így vagyunk. - Urambátyám házasodni akar, engem az örökségtől elűtni, s éppen kedvesem által - hohó!

SZILVAI. Tehát nem? - Most tehát parancsolom, érted, parancsolom. Velem kell utaznod.

MARISKA. Inkább színésznő leszek.

SZILVAI. Színésznő?! Dii immortales! - színésznő! - De szólnom kell azon mákvirággal. Majd rájjesztek én auctoritással!

LILIAMFI. Ide akar jőni. - Csak ez volna hátra!

SZILVAI. *(kopogtat)* Uram! Itthon van ön?

LILIAMFI. Most mit tegyek? - Ah, megvan! Szellemfí, te fogadod el Liliomfi képében - s mondj le a leányról - érted?

SZELLEMFÍ. Csak rám kell bízni -

LILIAMFI. Bocsásd be; én azalatt Mariskához lopózkodom!

SZILVAI. *(félre)* Ahá! Megszeppent a fickó. - Uram, nem hallja, nyissa ki!

LILIAMFI. Csak magát bocsásd be. - Fiú, ügyes légy! *(El oldalt.)*

SZELLEMFÍ. *(ajtót nyit)* Kicsoda ön?

SZILVAI. *(haraggal)* Szilvai professzor!

SZELLEMFÍ. Tessék.

SZILVAI. Tudja meg, én haragomban rettentő vagyok.

SZELLEMFÍ. *(az ajtót becsukja.)*

SZILVAI. *(félre, megszeppen)* Ha valami desperátus - - Uram, mért zárja be az ajtót?

SZELLEMFÍ. *(danol)* Reszkess Bizantió... *(Trillázik.)*

SZILVAI. Csodálatos.

SZELLEMFÍ. Kiontom vérét! Az áruló halni fog!

SZILVAI. Alázatos szolgája! *(Igen udvariasan:)* Bocsánat! Liliomfi úrhoz van szerencsém?

SZELLEMFÍ. Van szerencséje!

SZILVAI. *(mindinkább bámulva nézi őt)* Liliomfi úrhoz?

SZELLEMFÍ. De eadem.

SZILVAI. Az úr Liliomfi?! Az úr?

SZELLEMFÍ. No hát ki volnék más?

SZILVAI. Az úr Liliomfi?

SZELLEMFÍ. *(félre, szintén megszeppen)* Csak nem ismer tán? - No igen, ha megengedi -

SZILVAI. *(félre)* Ez a figura?! - Mit tudnak ezen szeretni a lányok! - termet - járás - tartás? - *(Szemüvegét fölteszi.)* Lássuk közről. *(Közel megy hozzá.)*

SZELLEMFÍ. *(félre)* Bizonyosan ismer! - *(Büszkén:)* No, de ki ne ismerné Szellemfít!?

SZILVAI. Ez a pofa?! Hiszen ennél Emerencia is szebb volt - pedig asszony vala.

SZELLEMFÍ. De hát mit bámul, domine clarissime?

SZILVAI. S az urat szereti Mariska?

SZELLEMFÍ. S vajon miért ne szeretne?

SZILVAI. Uram, este is így szokott kinézni?

SZELLEMFÍ. Igen, különösen sötétben.

SZILVAI. Nem! Ezt a pofát Raphael sem festheti szebbre.

SZELLEMFÍ. Ez az ember vak!

MARISKA. Istenem, minő kezekbe juték! Ennek a vén professzornak felesége legyek? Csupa hálából?

SZILVAI. Egy prozódíóm volna.

SZELLEMFÍ. Hallgatom!

SZILVAI. Tudja meg, önt nem szeretheti Mariska igazán; s ezt így demonstrálom: Ha az ön orrára néz - azon a borvirágot látja, s ez nem a szerelem rózsája, ergo önt semmi esetre sem szeretheti. Probo majorem: nézzen a tükörbe; - probo minorem: a veres orr rendesen a részegség jele, részeges ember pedig nem szeretetre méltó - ergo, mihelyt egyszer részegen látja önt Mariska, vége az illúzióknak, vége a szerelemnek; ergo mondjon le.

SZELLEMFÍ. S én azt mondom az úrnak: a bor és szerelem elválhatlan két testvér; mert már a "Báthori Mária"-ban is azt éneklik: Éljen a bor, szerelem! De a "Zampá"-ban is: igyál, igyál, igyál! Sőt a "Fra Diavolo"-ban is: Bort pohárba töltsünk! Ergo - az én veres orrom szeretetre méltó!

SZILVAI. Kérem, tagadom a majort, a minort átengedem, a consequentiát negálom - s ön nem fog szerettetni, édes Liliomfi úr!

SZELLEMFÍ. Ej uram! Nem az orromért szeretnek engem! Nézze ezt az állást, ezt a mosolyt - ezt a kacsintást, - s dictum factum, elszöktetem Mariskát.

SZILVAI. Borzasztó ember! - De Mariska nem fogja követni?

SZELLEMFÍ. De én nagylelkű leszek; ha ön zsebébe nyúl, Mariskát önnek engedem.

SZILVAI. Lemond? Ily könnyen?

SZELLEMFÍ. No - vagy elszöktessem?

SZILVAI. Ellenkezőleg -

SZELLEMFÍ. Keresek más szeretőt -

SZILVAI. S bizonyosan talál, ily szeretetre méltó ifjú, ily Alcibiades!

SZELLEMFÍ. Igen, de veres orrom miatt mégis némi aggodalmaim -

SZILVAI. Veres orra? - hiszen a veres szín a legszebb; a rózsza is veres; s a rózsza a szerelem színe; ergo az úr veres orra szeretetre méltó. - Aztán az úr orra valódi antik; mert a pisze orr régibb a rómaiknál, quod sic demonstro: a fehérek is a szerecsen fajból lettek; tudniillik különféle vegyület által a feketéből előbb réz, aztán sárga, aztán fehérebb, végre egészen fehér emberek lettek, s a szerecsenek rendesen piszék, ergo a pisze orr a legantikabb, s az antik orr a legszebb -

SZELLEMFÍ. Tudja mit? Fizessen útiköltségül ötven pengőt, aztán adja ki filozófiai rendszerét előfizetés mellett, s én ígérem, hogy el nem olvasom.

SZILVAI. De lemond Mariskáról?

SZELLEMFÍ. Örökre.

SZILVAI. Írásban?

SZELLEMFÍ. Akár nyomtatásban.

SZILVAI. Üljön le s írjon!

SZELLEMFÍ. Írok, - de kérem az útiköltséget.

SZILVAI. *(zsugorogva)* Az útiköltséget? Pénzt? - igen? -

SZELLEMFÍ. Vagy alászolgája!

SZILVAI. Kérem, kérem - *(székre nyomja.)* No, ha másképp nem lehet. - *(Sóhajtva pénzt ad, Szellemfi írja, mit Szilvai mond.)*

HETEDIK JELENET

Liliomfi, voltak (Mariskánál)

LILIAMFI. *(kopog az ablakon)* Én vagyok!

MARISKA. *(odasiet)* Ah, ő az!

LILIOMFI. Be nem mehetek; a nevelőné az első szobában duzzog. De tudd meg, édes Marim, az öreg úr nem gyámod, hanem férjed akar lenni. De kövesd őt Váradra, - én megszabadítlak, mihelyt pénzem lesz, mert pénz nélkül szökni nem lehet. - Fogsz-e követni? - Természetesen előbb összeesküszünk - mint illik -

MARISKA. Igen, igen! Szabadíts meg!

LILIOMFI. *(kezeit csókolja)* Váradon látjuk egymást! Isten veled! *(El.)*

MARISKA. Isten veled!

SZILVAI. *(olvassa)* "Alulírt nyilvánítom, hogy Bárkai Marit nem szerettem, csak bolonddá akartam tenni, s feleségül venni eszem ágában sem volt." Szörnyű ortographia!

SZELLEMFİ. Adjon még tíz pengőt, azt is odaírom, hogy házas vagyok - mert tudja meg uram, én házas vagyok, ház és feleség nélkül.

SZILVAI. Írja oda, itt a tíz pengő. *(Félre:)* Ez bizonyosan használni fog.

SZELLEMFİ. Mindjárt kész leszek -

SZILVAI. S rögtön utazni fog, és nem Várad felé?

SZELLEMFİ. Egyenesen Konstantinápolyba; a szultántól úgyis meghívást kaptam, néhány vendégszerepre. *(Az iratot átadja.)*

SZILVAI. Hogyan? Ez hihetetlen!

SZELLEMFİ. Az olasz operához -

SZILVAI. Ah, - tehát -

SZELLEMFİ. Statiszta-vezetőnek. Alászolgája.

SZILVAI. Alászolgája! *(Átmegy.)* Itt van, itt van, Mariska! Olvasd és pirulj! - De hogy is tudtad szeretni? Hova tetted szemeidet? Ismerd meg a hálátlant.

NYOLCADIK JELENET

(Liliomfinál.) Liliomfi (jö), előbbiek

LILIOMFI. Ruhatáramat bemálháztad?

SZELLEMFİ. *(egy zsebkendőbe kötött holmit hóna alá vesz)* Hónom alatt van. S itt van útiköltségül -

LILIOMFI. Micsoda?

SZELLEMFİ. Nagybátyja adta a lemondásért Liliomfinak -

LILIOMFI. Tehát nekem?

SZELLEMFİ. Kérem alássan - és nekem!

LILIOMFI. Tehát mindkettőnknek! - De lássuk, mi történik odaát.

MARISKA. *(a levelet elolvassván)* Nem, ez lehetetlen!

SZILVAI. Pedig úgy van!

MARISKA. Ez a levél hamis, ezt nem írhatta ő -

SZILVAI. Hát hazudom én?

MARISKA. Ezt nem ő írta - én nem hiszek ennek -, s nem fogom önt követni.

SZILVAI. Hát ha szemedbe mondja?

MARISKA. Mást fog szemembe mondani!

SZILVAI. Mindjárt meglátod! *(Az ajtóhoz megy, kopogtat.)* Liliomfi úr!

LILIOMFI. Ezer mennykő!

SZELLEMFİ. Nos, melyikünk feleljen?

LILIOMFI. Minden esetre te!

SZELLEMFİ. *(fennszóval)* Mit akar ön?

MARISKA. *(félre)* Ez nem az ő hangja!

SZILVAI. Tessék csak átjöni. Mariska nem hiszi, amit írt - mondja meg szemébe.

SZELLEMFİ. Ingyen? - nem járja.

SZILVAI. Adok tíz pengőt.

LILIOMFI. Siess - de eszeden légy!

SZELLEMFİ. Megyek már. *(Átmegy.)*

MARISKA. *(félre)* Hiszen ez Szellemfi - ah, most értem!

SZILVAI. Mondja szemébe.

SZELLEMFİ. *(lenézve Mariskát, előtte végigsétál)*

A kisasszony kompromittált,
Mit szeretnék én magán?
Mit is képzél - hisz magánál
Sokkal szebb a szobaleány!

(Állás: Szellelme - Mariska; Szilvai - Liliomfi.)

SZELLEMEFI, MARISKA, LILIOMFI *(Romeo-ária)*

Őt imádom tüzem hevével,
Életem ő boldogítja,
Lelkem őt, ah, csak őt óhajtja,
Mert szívem csupán, csupán csak érte ver.

SZILVAI. Hallod-e ezt, boldogtalan?

MARISKA. Ön írta e levelet?

SZELLEMEFI. Ühüm!

MIND

Hahahaha!
Ugyan kérem, miért nevet?

(Állás: Szellelme, Mariska, Szilvai, Liliomfi.)

E levélnek az íróját
Nem szeretem én/szerette ő soha
Mit is képzél önt szeretném/őt szeretné,
Nevetséges figura?!

(Liliomfi átnyúl, megfogja Mariska kezét.)

LILIOMFI. *(midőn Liliomfi Mariskát megcsókolja)*

Egy szem búza, egy szem rozs,
Csókoljon meg, most, most, most!
Ha most nem, sohasem.
Ha maga nem, senki sem!

SZILVAI. Ez cuppanás volt.

SZELLEMEFI. Az úr bolond! *(Átmegy.)*

SZILVAI. Ezért meglakol. *(Az ajtónak megy.)*

SZELLEMEFI, LILIOMFI. *(tartják az ajtót)* Még meglasnyakol.

MIND

Most már valóban úgy tegyünk,
Innen tovább hogy elmegyünk,
Mert ha tovább itt maradunk,
Úgy nem messzire haladunk,
Távol innen messzire,
Tizenhat mértföldnyire,
Elsietve innen el,
El, el, el.

MÁSODIK FELVONÁS

(Ivószoba Kányai fogadójában, hátul bormérő ketreccel.)

ELSŐ JELENET

Mindenféle vendégek, Gyuri (szolgál), uracs, legény, (mindjárt) Erzsi

(Tánc, aztán KAR:)

Éljen, aki most megissza a borát a poharából,
Éljen, aki nem vonja ki magát a barátságból,
Éljen minden jóban járó,
Akár szegény, akár báró,
Éljen minden víg mulatság,
Éljen a barátság!

ERZSI. *(gazdaasszonyosan öltözve, kulcsokkal, fehér köténnyel stb.; jő jobbról.)*

LEGÉNY. Megállj, cigány!... Eszem a szemét, Erzsike, beh szép maga!... Hadd forgassam meg amúgy magyarmiskásan! *(Át akarja karolni.)*

ERZSI. *(negédesen)* Bocsásson, nincs kedvem a port nyelni.

(KAR)

Sikolt, rikolt a sarkantyú,
Csókot kér a barna fattyú,
Adjon neki a lányasszony,
Ne kívánja olyan nagyon.

LEGÉNY. Hm, beh kényes, no!... Magam is nemes legény volnék, vagy mi; van is mit aprítnom a tejbe... De semmi no! ... Hejh fiúk, menjünk a "Bárány"-ba... Ott nem néznek ránk ily görbe szemmel... Előre, no!... Húzd rá! *(Dúdolva.)*

(KAR)

Húzzad cigány reggelig
A nagy utcán mindvégig -
Hadd hallja meg az a híres dáma,
Aki nem az, ne vegye magára.

(A cigányokkal és pajtásival el közében.)

ERZSI. Jobb is. Arra az út, merre a kerékvágás. Úgyis több üveget törnek össze, mint kiisznak. - Gyuri!

URACS. Erzsike, jöjjön csak ide.

ERZSI. Mi tetszik?

URACS. Szeretnék... igen szeretnék - számolni.

ERZSI. *(kezét elvonja)* Tessék a pincérrel.

URACS. De én csak magácskával akartam számolni.

ERZSI. *(haragot színelve)* Gyuri, ugyan jöjjön hát, ne hívassa annyit magát. - Ide hozzám!

GYURI. Mi tetszik, leányasszony?

ERZSI. *(halkan)* Jó reggelt! Hogy aludtál?

GYURI. *(lassan)* Nem aludtam, csak sóhajtoztam.

ERZSI. Te bohó. *(Fenn:)* A numero egybe két személyre kell teríteni, érte? *(Halkan:)* Miért nem jöttél a konyhába jó reggelt mondani, he?

GYURI. Apád a tornácon pipázott! *(Fenn:)* Értem, négy személyre a numero négybe.

ERZSI. *(halkan)* Mit beszélsz? A numero egybe, két személyre.

MÁSODIK JELENET

Szolgáló (az egyik ajtón bedugja a fejét), előbbiek

SZOLGÁLÓ. *(jobbról)* Leányasszony, a rántás mindjárt megég. *(El.)*

ERZSI. Mindjárt no! - Az ember nem is rendelkezhetik. Két icce érmellékit is kell vinni. *(Halkan:)* Édesapám tegnap este azt monda: Leány, készülj! Férjhez kell menned. - De kihez? mihez? - arról szót sem szólt. Hiába faggatám, csak azt mondá: Majd megtudod. S most félek, nem azt tudom meg, amit szeretnék. Tudod, ő mindig és mindenben titkolózik.

URACS. Pincér, bort!

GYURI. Mindjárt. *(Halkan:)* De én is gondoskodtam ám. Zsebemben van. Csak tőled függ.

SZOLGÁLÓ. *(bedugja fejét)* Leányasszony, minden összeég!

ERZSI. Ejnye - megyek már!

URACS. Bort, pincér, bort!

GYURI. Mindjárt, mindjárt!

HARMADIK JELENET

Kányai (kalappal, pálcával), előbbieik

KÁNYAI. *(balról)* Ezer hordó és kulacs! *(A szolgálóhoz:)* Mit leskelődöl itt. Majd adok a legények után ólálkodni!

GYURI. *(elugrik, mohón szolgál)*

SZOLGÁLÓ. A rántás -

KÁNYAI. Majd berántalak én! Lódulj! - Erzsike, sipirc a konyhába. Nézze meg az ember! Itt semmi kereseted.

ERZSI. Csak a numero egybe -

KÁNYAI. Arra semmi gondod. Konyhába! *(Erzsi el, - szeméit Gyurin legelteti.)* Ez aztán pincér a talpán! Mintha száz keze volna! - Gyuri szolgálóm jösszte. Én megyek a vásárra. A búzámat árulják, azután borjúkat is kell venni. Azalatt fiam, menj le a pincébe, az ötödik hordót csapra ütöd, vásárra az is jó. Ha nyolc krajcárost kérnek, abból adsz.

GYURI. S ha tizenkét krajcárost?

KÁNYAI. Akkor is abból adsz.

GYURI. S ha tizenhatost?

KÁNYAI. Akkor is abból adsz - értetődik - az idegen birkáknak.

GYURI. Igen, de - -

KÁNYAI. Gyuri fiam, te szorgalmas, becsületes, okos, ügyes, derék pincér vagy, de nem értesz a dolgokhoz, nem tudod, mi az a mis-más. Most pedig menj a numero egybe; szolgálj, de úgy, hogy egyik lábad ott, - a másik itt legyen. Ha itt lesz dolgod, hadd azokat ott kiabálni: ha pedig ott lesz dolgod, hadd ezeket kiabálni. *(Megsimogatja.)* Te vagy egyetlen pincérem... Itt úgylis ritkul a vendég. Egy, kettő... aztán le a pincébe.

GYURI. *(félre)* Csak szólni mernék! *(El balra.)*

KÁNYAI. Jeles fiú, jobb pincért Párizsból sem kaptam volna. S ami a legfőbb, egy krajcárig sem csal meg. - Vigyáztam rá! (*Menni akar.*)

NEGYEDIK JELENET

Szomszédasszony, előbbiek

SZOMSZÉDASSZONY. Szomszéd, egy szóra!

KÁNYAI. No szomszédasszony?

SZOMSZÉDASSZONY. Hát csak nem adta fiamnak Erzsikét?

KÁNYAI. Nem bíz' én!

SZOMSZÉDASSZONY. Hát csak különb legény az a pincér? Persze, az ily jött-ment mindig kedvesebb, kapósabb!

KÁNYAI. Mi a baja a pincérrel?

SZOMSZÉDASSZONY. Hát csak neki adja Erzsikét?

KÁNYAI. Mi köze Erzsikének a pincérhez?

SZOMSZÉDASSZONY. Hát nem tudja?... Hát csak értik egymást.

KÁNYAI. Micsoda?

SZOMSZÉDASSZONY. Tegnap a kertben voltam. Kakasom átrepült a szomszéd kertjébe; átnézek a palánk hasadékan... mit kelle látnom?

KÁNYAI. Szomszédasszony, csak annyit mondok, ha hírbe keveri Erzsikémet -

SZOMSZÉDASSZONY. Csak magát ne keverje hírbe; mert nem szenvedhetem a pletykát. Én a jó erkölcs és szomszéd úr iránti barátságból szólok, s amit láttam, arra csak nem hunyhatok szemet!... Oh bár tehetném, bár tehetném!

KÁNYAI. Csak ki vele...

SZOMSZÉDASSZONY. A képem még most is ég a szégyen miatt... Képzelve, a pincér és Erzsike éppen akkor csókolták meg egymást, éspedig kétszer.

KÁNYAI. Ezer hordó és kulacs! Hah! - Erzsike, Gyuri!

SZOMSZÉDASSZONY. Én nem akarok pletykába keveredni. Adjon Isten! (*El.*)

KÁNYAI. Heh Erzsi, Gyuri! - De hiszen mindjárt végire járok én a dolognak. Éppen jókor!

ÖTÖDIK JELENET

Erzsi, Gyuri (ellenkező oldalról jönnek), előbbiek

KÁNYAI. Ide csak, tubicám. *(Félre:)* Mindjárt megtudom én az igazat! *(Igen nyájasan, suttogva:)* Igaz-e az, gyermekeim, galambocskáim, hogy ti egymást szeretitek? No csak ki vele! De hát mi is van abban?

GYURI, ERZSI. *(lesütik szemeiket, aztán egymásra néznek kérdőleg, s újra lesütik szemeiket.)*

KÁNYAI. No csak ki vele; néma gyermeknek anyja sem érti szavát.

ERZSI. Szóljon Gyuri!

KÁNYAI. *(saját állát végigsimítja)* Hm! Fülíg elpirulsz... No fiú - édes fiacskám, mondj igazat!

GYURI.

Minap a kert felé mentem,
Nagy rózsaszagot éreztem,
Kendtekhez bementem,
Majd megrepedt a szívem
Azért a kendtek lányáért.

KÁNYAI. Ugyan úgy?... S te naplopó, semmirekellő, te jöttment pernahajder - te még Erzsikéig - érted-e, Erzsikéig merted szemeidet emelni? Tudod-e, ki ő - s ki vagy te?

ERZSI. Édesapám, ő a legjobb, legbecsületesebb -

KÁNYAI. Én nemes ember vagyok!

GYURI. Én is nemes ember vagyok; ámbár jó pénzért eladnám szívesen, ha megvennék. - No bizony!

KÁNYAI. S te még velem szembe mersz szállani?... De... mit vesztegetem rád a szót. Köszönd, hogy országos vásár van a városban, különben standi pede elcsapnálak. A vásár alatt szükségem van rád; de ha a konyha felé mersz nézni, annál inkább menni -

GYURI. De ha ételért kell mennem?

KÁNYAI. Az más! Tudd meg - Erzsike már másé... a híres pesti fogadósnak, Swartz úrnak reménydús fia még ma vagy néhány nap múlva megérkezik. Ő Bécsben volt Domayernél nevelőben. - Apja azt írta, most már elvégezte a kurzust. - Tehát értsd meg, leány: ő lesz a férjed. - S te tudd meg, nekik Pesten oly fogadójuk van, hol te még kályhafűtő sem lehetnél. Kétszáz vendégszoba van ott, érted, Erzsi? Az mind a tiéd! Ez olyan szent igaz, mint hogy ma péntek van! - S most a konyhába! - A pincébe! *(El.)*

ERZSI. *(kifelé indul; Kányai el.)*

GYURI. No nekem ugyan megesett. Azt hívém, a lányt kapom, hát kitették a szűrőmet.

ERZSI. *(apja elmenetét lesve)* Gyuri!

GYURI. S én sehonnai, én?... ki diák voltam, s csak azért lettem pincér, mert kicsaptak!

ERZSI. Most mit tegyünk? -

GYURI. Én semmirekellő, ki a vendégeknek legfeljebb hús krajcárral számolok fel többet! - én csaló? De hiszen ha mindjárt annyi vizet töltöttem volna a borba, mint ökelme akarta!... De semmi, most már nem kímélem e zsarnok apát! Erzsike, szeretsz-e igazán?

ERZSI. Tiszta szívből.

GYURI. Kit szeretsz jobban, engem vagy apádat?

ERZSI. Mindkettőtöket.

GYURI. *(ünnepélyesen)*. Itt választanod kell: a gyermeki kötelesség és a szerelem rózsája közt.

ERZSI. Ígérem szentül, hogy Swartz felesége nem leszek.

GYURI. S tudod-e, ki az a Swartz?

ERZSI. Hiszen sohasem láttam.

GYURI. Kétszínű krokodil, ki ha feleségül vesz, megver, ki csak pénzed után áhítozik; ki megcsal, elárul, ki kártyás, részeges, ki rút, élhetetlen, valódi kannibál.

ERZSI. Hát ismered?

GYURI. Ismerni nem ismerem.

ERZSI. Hát kitől tudod?

GYURI. Senkitől - de gondolom, mert téged akar elvenni.

ERZSI. De ha fogadom, hogy tiéd leszek, vagy kifutok a világból -

GYURI. Óh fuss hát velem - óh fussunk együtt.

ERZSI. Nem értelek!

GYURI. Van-e erőd az apai akarattal dacolni?

ERZSI. Engem hiába erőltetnek.

Megesküdtem az egekre,
Mind a három istenekre,
Atya, fiú, szentlélekre,
Tiéd maradok örökre.

(DUETTE)

Szeretlek, szeretlek is, amíg élek,
Gyöngy lélek,
Szívem érted dobog, míg doboghat,
Vérem érted buzog, míg buzoghat.

ERZSI. No hiszel mármost?

GYURI. Mihelyt követsz, s velem titkon egybekelsz.

ERZSI. Titkon?

GYURI. Mikor nyilván nem lehet. Ládd, felettünk szerencsétlen csillagzat uralkodik. És ismerem a világot. Egerben láttam sok darabot, azokban az apák éppen úgy ellenkeztek, mint a te zsarnok apád: mi történt? Az okos leány elszökött a szeretőjével. Itt sem lehet másképp; szökjünk! - Zsebemben van az engedelem - titkon kivettem keresztleveledet. Esküdjünk össze, ha feleségem lettél, aztán ütheti apád bottal a nyomát.

ERZSI. Feltehetsz rólam ilyesmit? Heh, tudd meg te is, én becsületes leány vagyok, s apámat nem csalom meg! Hogyan!

GYURI. Tudom már, az a pesti uracs, az motoz a fejedben!

ERZSI. Gyuri! Azt mondom!... *(El.)*

GYURI. Mert nem szeretsz igazán, csak orromnál fogva hurcolsz. - Mármost mit tegyek? - A leány nem akar szökni. Ennek Telegd városa az oka! Így van ez, ha nem jár színházba a leány, semmi regényes, semmi költőiség nincs benne. Annyi vígjátékot láttam Egerben - mert a fogadóban játszottak - s most egy becsületes cselszövény sem jut eszembe. Valami grófnak kellene magamat kiadnom - igen, de ezek a falusi tuskók nem hiszik el -

HATODIK JELENET

Liliomfi, Szellemfi, előbbi

LILIOMFI. Pincér!

GYURI. *(megy)*. Az ember nem is tervelhet.

LILIOMFI. Pincér!

GYURI. Eh, mindjárt. *(El.)*

LILIOMFI. Szellemfi, hozd vissza fülinél fogva; hozzon tüstént öt adag rostélyost!

SZELLEMFİ. Ki fizeti meg? - az ötven pengőt az első állomáson elkártyázta.

LILIOMFI. Szellemfi, ez szörnyű prózai kérdés; a mi dolgunk enni, a pincéré megvenni az árát.

SZELLEMFİ. De ha nem lehet rajtunk megvenni.

LILIOMFI. Az az ő szerencsétlensége.

SZELLEMFİ. De a nem fizetőket kidobják.

LILIOMFI. Úgyis tovább kell mennünk.

SZELLEMFİ. De hátha útravalót adnak?

LILIOMFI. Annál jobb.

SZELLEMFİ. De ha ekképpen? (*Ütleget mutat.*)

LILIOMFI. Szellemfi, micsoda akció ez? - Cédula-, szék- és asztalhordó, világosító, kurtinahúzó, garderozsabó s komornyik à latere! Te nem értesz ahhoz: ha az ember nem tud fizetni, értsd meg jól, csődöt hirdet és kap.

SZELLEMFİ. De csődhöz jószág is kell!

LILIOMFI. Szellemfi, te nem vagy törvénytudó! Mikor már csődöt hirdetünk, akkor már semmink sincs. S nincs-e nekem jószágom? Nincs-e ruhatáram?

SZELLEMFİ. (*hóna alatt egy kis motyóra mutat*). Ez itt?

LILIOMFI. Az, ruhatáram. Nincs-e abban egy szőke paróka, egy pár ritterkesztyű, cipő és pordupé, mely ha arany volna, testvérek között is megérne száz pengőt. Egy tükör, s tudod-e Szellemfi, hogy a hollandok egy darab tükörért gyakran nagyobb darab földet vettek meg, mint egész Bihar vármegye? S nincs-e egy pár harisnyám? S tudod-e, szellemdús kurtinahúzó, hogy voltak királyok, kiknek, midőn követséget fogadtak el, a harisnyát külön kellett vinniük; tehát nem vagyok-e én gazdagabb királyoknál? S elfeledted-e feledékeny világosító, hogy a legközelebbi vígjátékban egy milliót örököltem Indiából?

SZELLEMFİ. Már az egészen más! Tehát együnk; ha meg akarnak verni, én legyőzöm őket; hiszen az utolsó darabban az egész ármádia belőlem állott.

LILIOMFI. Bravó, fiú! Látom, rád bátran támaszkodhatni. Ha szaglásom nem csal, a konyha erre van. Dugd ki fejedet az ajtón, de méltóságosan, mint gróf titoknokához illik - mert itt gróf Liliomfi lesz a nevem; és mondd fiú, equipage-om hátramart, s magunk csupa passzióból gyalog előre sétáltunk. -

SZELLEMFİ. De hát mit mondjak a konyhában?

LILIOMFI. Ne mondj semmit, hanem hozd, amit adnak. *(Erzsi jó.)* Leány! - szerencsém meg van alapítva.

HETEDIK JELENET

Erzsi (jobbról), voltak

ERZSI. *(félre)* Azt hittem, bocsánatot jövend kérni - ah, dehogy!

LILIOMFI. Jó reggelt, angyalkám. A papucskormány által uralkodik-e e fogadóban, mint szende nő? Vagy talán az atyai hatalom végrehajtója a háznál? Vagy tán szerződött tagja a nemes konyhaművészetnek?

ERZSI. *(félre)* Bolond ez?

SZELLEMFÍ. Nagyságos gróf úr! Mit méltóztatik reggelizni?

ERZSI. Gróf? Bizony nem néz ki belőle.

LILIOMFI. Ah John! Igen jól emlékeztetsz.

ERZSI. Hát szobát parancsol nagysád?

LILIOMFI. Ah nem, itt is megjárja. Kocsim eltört a szomszéd falu alatt, most csinálják; előre jöttem, hallván hírét, hogy e fogadóban gyönyörű szép fogadósne van.

ERZSI. Fogadósne? Az nincs.

LILIOMFI. Vagyis, hogy e fogadóban a legangyalibb pincérne van egész Körösvölgyén.

ERZSI. Pincérne? Az sincs itt.

LILIOMFI. Mily szórakozott vagyok... Hogy a fogadósnek gyönyörű szép, bájos leánya van.

ERZSI. Az én vagyok. *(Félre:)* Ennek a grófnak csakugyan van ám esze.

LILIOMFI. Kedves angyal, ha tudná utazásunk célját -

SZELLEMFÍ. Nagysád, a reggeli -

LILIOMFI. Ki gondol most reggelire, midőn angyalt lát, midőn nektárt, ambróziát nyújt maga Hebe?!

ERZSI. Miféle étel az, nem értem.

LILIOMFI. A nektár, édes angyalkám, franciául két icce bor; az ambrózia két adag rostélyos, egyik vereshagymával, a másik burgonyával, a Hebe pedig ön, édesem, mert:

Nem vagyok én olyan, mint más,
Kedves étkem a fokhagymás,
Eszem, iszom a korcsmába'
Itt a Fehér Báránkába'.

NYOLCADIK JELENET

Gyuri (jő), előbbiek

ERZSI. Kérem, a nevem Erzsí.

LILÍOMFI. Azaz franciául Hebe! Tehát kedves Elisabeth, mihelyt megláttalak (*kezeit megfogja*), szívem hangos dobbanása azt mondá -

GYURI. (*közbelép*) Méltóztatik parancsolni?

LILÍOMFI. (*ijedve elfordul*). Jaj, ez Georges! Kinek 17 forint 19 krajcárral maradtam adósa váltóban.

ERZSI. Gyuri, két icce bort gróf önagyságának.

GYURI. (*titkon*) Hm! Úgy tetszik, kezét is fogtál a gróf úrral.

ERZSI. Eh, már ismét! Még úgyis van a rováson, édes úrfi! (*El.*)

GYURI. Most még ő haragszik.

LILÍOMFI. John! Tán megérkezett equipage-om, menjünk.

SZELLEMMFI. Egy tapodtat sem én. Felingerlette az alvó oroszánt, most már ennem kell.

LILÍOMFI. Szerencsétlen, ez ő!

SZELLEMMFI. Ki ő!

LILÍOMFI. Egyik hitelezőm.

SZELLEMMFI. Vagy úgy? - Ah, éppen hallom az equipage robogását. Ha tetszik Sir.

GYURI. (*aki szemügyre vette, útját elállja; Liliomfi elfordul*) Ez a frakk - mellény - kalap - nem ismeretlen előttem. Szemüveg nyakában - haja, szeme. - Bocsánat, Sir - nem nézne velem farkasszemet?

LILÍOMFI. Non capisco!

Most jöttem Aradrul,
Nem tudok magyarul,

Hej, édes teremtésem,
Taníts meg magyarul.

GYURI. Ha jól emlékszem, Egerben még tudott a Sir magyarul.

LILIOMFI. Egér?... Queszta? - John - Egér-Egér?

GYURI. Semmi Egér, hanem Egerben - *(elébe ugrik)* igen jól ismertük egymást, Liliomfi úr -

LILIOMFI. *(félre)*. Hah! El vagyok árulva! Liliomfi? Nincs szerencsém. - Ön bizonyosan téved. Tán a hasonlat csalja. Két arc hasonlatossága - ön tán ismeri "A kétalakú"-t?

GYURI. Az úr mindenesetre egyalakú, a Liliomfi alakja, ki minden este nálunk ebédelt és vacsorált Egerben; s miután mindenét elpezsgőzte -

LILIOMFI. Ah, emlékszem! Ez a színész nekem is panaszkodott, hogy francia pezsgő helyett mindég magyart adott bizonyos Georges pincér. Tán ön volt az?

GYURI. Az nem vagyok, hanem azon Georges vagyok, kinek Liliomfi úr 17 forint 19 krajcárral adósa maradt váltóban, s kinek ezen Liliomfi megígérte, hogy Debrecenből megküldi a pénzt, de nem küldötte meg.

LILIOMFI. Mikor jött el ön Egerből?

GYURI. Két hete.

LILIOMFI. Ah, az más. Tehát tudja meg ön, én vagyok az a bizonyos Liliomfi, ki ezelőtt egy héttel megküldötte erga franco receptisse a 17 forint 19 krajcárt váltóban. Hogy ön nem kapta kézhez, vádolja a sorsot, a csillagzatot, amelyek onnan egy héttel előbb elvezették önt.

GYURI. De miután szerencsénk van -

LILIOMFI. *(természetes hangon)* Hadd el, édes Gyurim, egy batkám sincs nekem. Hanem ott a ruhatár, sequestráld, s ami felülmarad a licitáció után, küldd utánam.

GYURI. Lássá, én jó fiú vagyok; de nem szép ám a szegény legénynek meg nem fizetni.

LILIOMFI. Óh édes Gyurikám, a sors üldöz engem. Látod, én gyakran játszom hercegeket, s ilyenkor csak nem ihatom mást, mint pezsgőt? Most pedig hitelezz nekem reggelit százhusz procentre, mert sietek.

GYURI. Hát hova utaz?

LILIOMFI. Miskolcra.

GYURI. Miskolcra?

LILIOMFI. Igen. Egy leányt kellett volna Kolozsvártól az első állomáson elszöktetnem, de lefőztek, egy krajcár nélkül maradtam, s most Miskolcon vendégszerepeket adok, s ha pénzem lesz, visszatérek Váradra, s kedves Mariskámat elszöktetem -

GYURI. Elszökteti? Ah...

LILIOMFI. Pincér, te is sóhajtasz?... te is szeretsz?

Kerted alatt foly a Kőrös,
A vize bő, elég hűvös.
Egy kisleány hord belőle,
S te megrészegegnél tőle.
Kőrös vize nem zavaros,
A te rózsád szép takaros,
Nem adnád a félvilágért
Sem senkinek birtokáért.

GYURI.

Kertünk alatt foly a Kőrös,
A vize bő, elég hűvös.
Egy kisleány hord belőle,
S én megrészegegtem tőle.
Kőrös vize nem zavaros
Az én babám szép takaros,
Nem adnám a félvilágért
Sem senkinek birtokáért.

Egerből jöttem - ide beszálltam, láttam őt, s mindjárt beálltam pincérnek -

LILIOMFI. És szeretnéd elszöktetni?

GYURI. Igen, ha lehetne.

LILIOMFI. Szólj fiú - itt vagyok én, elszöktetem én a tiédet is.

SZELLEMMFI. Vagy majd elszöktetem én!

GYURI. Köszönöm! De az enyém nem akar ám szökni.

LILIOMFI. Tehát reménytelen szerelem?

GYURI. Ő szeret.

LILIOMFI. S nem akar szökni? Csodálatos! S ki e kőszívű?

GYURI. Itt a háznál.

LILIOMFI. Gazdád leánya?

GYURI. Hát honnan tudja?

LILIOMFI. Fiú, több leány is van a háznál?

GYURI. Csak egy leánya van, s azt is valami ifjú Swartz kapja Pestről, ki Bécsben Domayernél volt pincér, s kinek apja -

LILIOMFI. Pesten az "Arany sárkány" fogadót bírja. Ki nem ismerné őt, ki Pesten volt?

GYURI. Swartz jó, elviszi a leányt, s én megbolondulok!

LILIOMFI. Lassan fiú, itt tenni kell. Hozd a rostélyost. Én segítek rajtad. - Apropos, ismeri gazdád az ifjú Swartzot?

GYURI. Úgy vettem észre, nem.

LILIOMFI. Dicső! Így minden rendén van. Menj fiú, hozz két icce bort. Pezsgőt, ha van. Először is mi nem ismerjük egymást, érted?... Előbb az ifjú Swartzot kiugratjuk az apa és leány szívéből, aztán téged segítünk be. Szellemfi, e perctől fogva te sem ismeresz. Vonulj egyik szegletbe, s vigyázz a jelszóra. Ah, éppen jó. Igaz, hogy hívják a fogadóst?

GYURI. Kányai!

LILIOMFI. Kányai - jó.

KILENCEDIK JELENET

Erzsi (két adag rostélyossal), előbbieik

LILIOMFI. *(szemtelen, hányaveti, fitymáló jellemet vált)*. Ne mondja? Ez a Herr von Kányai fogadója? Ez? Ez a piszkos csárda az én jövőendő apósom fogadója? S talán bizony ez az én jövőendő menyasszonyom? Hahaha!

ERZSI. Menyasszonya? Én a grófnak!

LILIOMFI. Gróf? Vajon s magácskának a gróf megtetszett? No az szép! Maga szép hűségtelen kreatúra, érti?

ERZSI. Én kreatúra?! - hohó!

LILIOMFI. A szívét akartam próbára tenni - inkognitó akartam kispionírozni. Kiadtam magamat grófnak, s csak azt mondtam, hogy maga szép, gyönyörű, s maga majd kibújt a bőréből. Maga még a kezét is meg hagyta fognom.

GYURI. Micsoda? A kezét?

LILIOMFI. Hát ön kicsoda? Kicsoda kend? A kend neve Hallgass! - s maga tudja meg, csapodár leányzó, én nem gróf, én Swartz vagyok Pestről.

ERZSI. Swartz?

LILIOMFI. Igen, az ifjú Swartz vagyok. Apám ide adresszált, hogy magát feleségül vegyem. Én jöttem inkognitó, s maga elárulta magát, hogy a grófi pasasiroktól nem éppen vonakodik.

ERZSI. Tudja meg, az nem igaz.

LILIOMFI. Magának csak velem kellett volna szerelmeskedni; de maga ezenfelül a pincért is szereti.

ERZSI. *(habozva)* Az - az - igaz!

LILIOMFI. Ugye igaz? A gróf mindent kispionírozott. Érti, maga a Georges-t szereti.

ERZSI. Ha nem tetszik, tegyen róla. Úgy! - Legalább tud mindent, úgyis megmondtam volna.

LILIOMFI. S maga kis ártatlanság, maga tán azt is elhitte, hogy szép, gyönyörű? Ah, maga szép?! Kis szeme, nagy szája, görbe orra, keskeny homloka - s a termete? Hiszen maga kemence!

ERZSI. Én kemence! Gyuri, s te mindezt tűröd?

LILIOMFI. Ez a maga lovagja? Ez?

GYURI. Uram! Az úr is csak pincér, én is az vagyok -

LILIOMFI. Maga pincér? De én kellner vagyok, érti? S ez oly különbség, mint krágli és vatermörder! S az én apám engem ide essofíroz egy libáért!

ERZSI. Én liba? Nem, tovább nem tűröm! Én liba? Jöjjön csak haza apám; ha satisfactiót nem ad... Én liba?

TIZEDIK JELENET

Kányai (jó, kezében csirkék); előbbieik

KÁNYAI. No mi ez? Micsoda lárma ez? - Mit sírsz, Erzsi? - Nesze, fogd a csirkéket.

ERZSI. Ah, jöjjön, jöjjön édesapám... Azt mondta, hogy liba vagyok.

KÁNYAI. Kicsoda?

ERZSI. Ez itt ni - az ifjú Swartz.

KÁNYAI. Az ifjú Swartz? - Isten hozta kedves öcsémuram! Szakasztott az apja! *(Ölelni akarja.)*

LILIOMFI. *(büszkén elhárítja magától)* Micsoda?... Mit akar?

KÁNYAI. Hiszen én vagyok Kányai de eadem - hát nem tudja? - Hanem azt megmondom - nevét Feketére kell változtatnia.

LILIOMFI. Mit, én fekete? - Mit akar maga?

KÁNYAI. Mit? Megölelni, megcsókolni, rossz fiú!

LILIOMFI. Csókolni? Engem?

KÁNYAI. Szaporán, Erzsi, Gyuri, reggelit Fekete úrnak - mert már én így hívom - szoknia kell hozzá.

LILIOMFI. Micsoda reggelit? Tud-e maga nekem adni kaviárt, osztrigát, van-e champagner? - én azzal szoktam élni.

KÁNYAI. Azzal nem szolgálhatok, de tej, vaj, kávé, rostélyos -

LILIOMFI. Jaj, jaj, az igen parasztos -

KÁNYAI. Hm - be kényes gyomra van -

LILIOMFI. Richtig - az apám azt mondta, hogy magának sok pénze van. No jó, ha ez igaz, elveszem a lányát, pedig nem szép.

KÁNYAI. Nem szép? Bolondgombát ettél, öcsém?

LILIOMFI. Elveszem, mert sokat vesztettem a coeur dámán. Hát mennyi pénzt ad a leánnyal, he?

KÁNYAI. Pénzt?

LILIOMFI. No persze; van-e 50-60 ezer conventions münze?

KÁNYAI. Semmi kommenció; amit kap, annyit kap.

LILIOMFI. Ah, nem úgy, édes Kánya úr!

KÁNYAI. Kérem, becsületes nevem kányai Kányay Zsigmond.

LILIOMFI. Tehát, Herr von Kánya.

KÁNYAI. Kérem - és Y.

LILIOMFI. Tehát Y. Csak hamar, addig nem alkuszom. Aztán ez a ház tulajdona-e vagy árenda?

KÁNYAI. Eh, mit vallat az úr? Most már torkig kezdek lenni. Azt mondom! -

LILIOMFI. Hát nem ad semmit vele?

KÁNYAI. Estafírungot, mást semmit. Ha meghalok -

LILIOMFI. Hát mikor gondolja, hogy meghal?

KÁNYAI. No már ez mégis sok! Azt mondta-e az apja, hogy gorombáskodják velünk, vagy mi?

LILIOMFI. Eh! Ha maga csak egypár ezert ad, az kevés, azt egy Blattra is felteszem.

KÁNYAI. De hallja édes uracskám, a Blattra semmit sem fog tenni.

LILIOMFI. Azt is megmondom, hogy nekem Bécsben három s Pesten hét szeretőm van. Az így szokás, az a bon ton, - s az én feleségemnek nem szabad eiferozni, sem engem zsenírozni.

ERZSI. S apám megtűri őt házában?

KÁNYAI. De most már vége legyen! Hallja az úrfi, Herr von Swartz, az én pénzemet nem blattozza el, sem szeretőkre nem estafirozza - érti maga, goromba fráter?!

LILIOMFI. Ez bántás - ezért duellumra hívom.

KÁNYAI. De nem fog itt duellálni, hanem hordja el magát, s mondja meg édesapjának, kit én nagyra becsülök, ha csak ily fiút tudott nevelni, jobb lett volna meg sem házasodnia.

ERZSI. Ah, édesapám, csak folytassa, minden szava aranyat ér.

LILIOMFI. Csak apám equipagóját ne küldtem volna vissza!

KÁNYAI. Sohase búsuljon, majd elsegítjük, hogy a lába sem éri a földet.

ERZSI. Óh kedves, édes, okos, jó apám!

KÁNYAI. Most tehát alászolgája!

LILIOMFI. Korschoma!

KÁNYAI. Ott az ajtó, kívül tágasabb!

LILIOMFI. *(félrevonja kalapját)* Mit? Fogadó ez, korcsmáros?

KÁNYAI. No?

LILIOMFI. Én utas vagyok! - Hamar szobát kell nyitni. Azért is itt maradok.

KÁNYAI. Velem egy fedél alatt ugyan nem!

LILIOMFI. Ez fogadó, s én fizetek, mindent fizetek.

KÁNYAI. Gyuri, szobát ez úrnak. Szolgája!

LILIOMFI. Csak ne csináljon sok ceremóniát, azt nem szeretem.

KÁNYAI. Gyuri, vezesd ez urat.

GYURI. Kivessem?

KÁNYAI. Nyiss szobát neki.

LILIOMFI. Majd ha nekem tetszeni fog.

KÁNYAI. Uram, ha tüstént nem lódul!

LILIOMFI. *(az asztalhoz ül, enni kezd)* Halbseitel!

KÁNYAI. Vigyen el az ördög! - Erzsi, azt mondom, rá ne nézz. Mindennek vége. Megírom apjának.

ERZSI. Mindig mondtam én, hogy csupán Gyuri jó és becsületes -

KÁNYAI. Fogd be a szádat. Sem Gyuri, sem Swartz, érted!

TIZENEGYEDIK JELENET

Adolf, előbbiek

ADOLF. *(kezében kis útitáska)* Jó reggelt! Kérem, ez a Kányai uram fogadója?

KÁNYAI. Igen, ez.

ADOLF. Hol találom Kányai urat?

KÁNYAI. Mi tetszik?

ADOLF. Hát először is apám ezerszer tiszteli, s itt vagyok én, hogy helyette megöleljem. *(Ölelni akarja.)*

KÁNYAI. Nono, csak lassan, ki az úr?

ADOLF. Hát nem találja el?... No de addig nem szólok. Hol van a kedves Erzsike?

KÁNYAI. Erzsike itt áll. De mi köze hozzá?

ADOLF. Ez?... Szép! Apámnak igaza volt. - Kedves Erzsike, hát az ön szívecskéje sem sugallja, hogy ki vagyok? Nem dobog-e sebesebben?

ERZSI. Nem uram, éppen nem!

ADOLF. Pedig dobognia kellene, mégpedig galoppban.

KÁNYAI. De hát kihez van szerencsénk?

ADOLF. De várjon csak kissé, édes Erzsikém; ily porosan, útiásan nem igen tetszhetem, mert éppen most szálltam le a gyorskocsiról: de mindjárt ruhát váltok... azután jobban rám fognak ismerni; addig inkognitó maradok.

KÁNYAI. Valóban, édes úr, ha bőrét változtatja, sem fogjuk jobban ismerni, mint most.

ADOLF. Öleljen hát meg, öreg úr: én vagyok az ifjú Swartz!

MIND. Swartz? *(Valami ensemble.)*

LILIOMFI. *(félre)* Benne vagyok a krédóban.

KÁNYAI. *(szemét mindkettőn jártatva)*. Micsoda?... az úr Swartz?

ADOLF. Úgy van; hát ki is volnék más?

LILIOMFI. *(ölelni akarja)* Ah, szervusz Kamerád! Kedves barátom!

ADOLF. Micsoda Kamerád? Ki az úr?

LILIOMFI. Már miféle ördög bújt megint beléd, hogy magadat helyettem adod ki? Ismét valami maliciózus intriga, valami komédia!

ADOLF. Ki az úr? Ismer engem? Mi?

LILIOMFI. Ki nem ismerne téged, jó madár? Te vagy a híres actor Liliomfi, kivel én tegnap együtt champagniroztam. Hát hol hagytad kísérődet, azt a bolondos Szellemfít?

SZELLEMFÍ. *(előáll a motyóval)* Itt vagyok, Herr von Swartz!

ADOLF. Hát ez kicsoda?

SZELLEMFÍ. *(hozzá)* Jaj, bocsánat, tisztelt principális úr, bizony bakot lőttem; itt van ni, az egész tervet elárultam.

ADOLF. De hát mi ez?

LILIOMFI. A hamis, milyen jól játssza szerepét. Tehát tudja meg maga fogadás, tegnap együtt mulattunk - aztán kiplanizáltuk, hogy jegyesemet próbára tesszük.

KÁNYAI. Ő nem az úr jegyese többé, érti?

LILIOMFI. No hát a volt jegyes szívecskéjét tesszük próbára. Ez az úr igen jó színész, s mi egymás közt elvégeztük, hogy ő az én alakomban, mint az ifjú Swartz fog itt megjelenni, s ha a maga Erzsikéje őt megszereti, hát fuccs, akkor nekem nem kell... Ezt csináltuk ki tegnap; de ma nekem jobb gondolatom volt, s én mint gróf adtam ki magamat, s én megtudtam itt, hogy Erzsike a - pincért szereti, s azért Swartznak nem kell Erzsike, mert a pincért szereti, s az én pajtásom elkésett kissé a tréfával.

KÁNYAI. Az én lányom nem szereti a pincért.

LILIOMFI. De igen, szereti, azt már én megtudtam.

ADOLF. Ha merem kérdezni, kicsoda az úr?

LILIOMFI. Hát nem tudja? Elfeledte már? Ej, ej, én vagyok az ifjú Swartz.

ADOLF. Az úr lehet ifjú is, Swartz is, de az igazi Swartz én vagyok.

LILIOMFI. Ah, mit tréfálsz, hiszen te Liliomfi vagy, az a híres színész.

ADOLF. Én Liliomfi?

LILIOMFI. Hiába tagadod.

ADOLF. Az hazugság, nem igaz.

LILIOMFI. Sapperlot, az úr a tréfát messze úzi, már vége a komédiának; itt már tudják, hogy én vagyok az ifjú Swartz.

ADOLF. Az úr csaló!

LILIOMFI. S én bebizonyítom, hogy te vagy csaló.

KÁNYAI. Mármost okosodjék ki az ember!

LILIOMFI. *(kézen fogja Adolfot, félhalkan)* Tegnap azt mondtad, hogy Egerben egy pincérnek adós maradtál, Liliomfi barátom - 17 forint 19 krajcárral Schein... Vigyázz, a pincér itt van - Georges itt van.

GYURI. *(rámutat)* Ni-ni! Hiszen ez itt Liliomfi!... Csak most ismerek rá. No uram, a 17 forint 19 krajcár váltót megfizeti vagy sem?

ADOLF. Én? Hát kicsoda ez? Én adósa?

GYURI. Hogy tettetted magát! - Nem itta-e, mint gödény, az úr a pezsgőt nálunk Egerben! Hiszen gazd' uramnak is elpanaszoltam, hogy adósom maradt... Ugye gazduram?

KÁNYAI. Igaz, panaszoltad. Tehát ez az a jó madár?

GYURI. Ez, ez Liliomfi.

KÁNYAI. Szégyellje magát az úr, egy szegény pincért így megkárosítani akarni! Most tüstént fizesse meg adósságát, ha becsületes ember!

ADOLF. Bolondok házába jutottam én, vagy mi?

LILIOMFI. Mondhatom, jól játssza szerepét! Hát te, *(Szellemlit megragadja)* jó madár, mered-e tagadni, hogy ez nem a te principálisod, Liliomfi?

SZELLEMF. Bocsásson, mindent kivallok. (*Adolfhoz:*) Principális uram, vége a komédiának, itt hiába tettetjük magunkat, felsültünk, itt mindent tudnak. Ne ellenkedjék soká, mert végre még engem is megdöngetnek, szegény szolgáját, kurtinahúzóját, garderozsabóját -

ADOLF. Az urak vagy bolondok vagy részegek.

KÁNYAI. Tehát az úr afféle diátrista?

LILIAMFI. Hát nem látja rajta? (*Szellemfi motyóját elkapja.*) Hiszen nézze csak, itt van ni, trikó, festék, ritterkesztyű, pordupé, paróka... No pajtás, nem kell tréfálni, nincs rá szükség, a leány úgyszem kell nekem, mert (*hangnyomattal*) a pincért - Georges-t szereti!

ADOLF. Az hazugság, az úr csaló, nem hiszek.

LILIAMFI. Most már elég!

ADOLF. Micsoda? Ez már sok!

SZELLEMF. (*rángatja*) Menjünk, principális uram, mert bizony kidobnak.

ADOLF. Türelmemnek vége, az urak mindnyájan részegek vagy bolondok.

KÁNYAI. Micsoda, én részeg? - én bolond?

LILIAMFI. Ah; ez már mégis szemtelenség!

ADOLF. Belőlem bolondot űznek!

KÁNYAI. Bolond az úr maga! Itt nem fog bolondítani, komédiázni, édes diátrista uram.

SZELLEMF. (*vonja*) Menjünk, principális uram, mindjárt kidobnak.

ADOLF. Vigyen el az ördög! Kitéped karomat!

LILIAMFI. Ki vele, ki vele!

GYURI. Adja meg a 17 forint 19 krajcáromat váltóban.

ADOLF. No hiszen gyere, majd fizetek!

KÁNYAI. Takarodjék innen, itt nem kell szemfényvesztés! (*Adolfot kidobják, Szellemfi vele el.*)

KÁNYAI. Így!

LILIAMFI. Így!

GYURI. Tudom, mért titkolá becsületes nevét, nehogy a 17 forint 19 krajcárt meg kelljen fizetnie.

ERZSI. Édesapám, ugyan kérem, folytassa csak tovább, dobja ki ráadásul ezt az igazi Swartzot is. *(El.)*

LILIOMFI. Hohó mamzel, én vendég vagyok!

KÁNYAI. Megyek hazulról, mert ha ezt az embert látom... Uram, ha visszatérve itt lelem, úgy jár, mint Liliomfi. *(El.)*

LILIOMFI. Mindenesetre úgy járok!

GYURI. Óh, mily boldoggá tett, hogy köszönjem?

LILIOMFI. Várj fiú, még ezentúl jó a java, fejem tele tervekkel, de a gyomrom üres. - *(Asztalhoz ül.)* Azért folytassuk.

GYURI. A terveket?

LILIOMFI. Nem, a reggelit. *(Kívül kocsizörgés.)*

SZILVAI. *(szava kívül)* Fogadós!

LILIOMFI. *(felugrik)*

Jaj, ez ő - remegés áll szívembe,
Vad szeme mint forog.
Elfutok.

(Futni akar.)

MARISKA. Fogadós!

LILIOMFI.

Ah, ez ő, a mátkám, martalékom,
Nem futok már innen.
Ah, nem futok már innen.

(A szőke parókát felteszi rövid zene alatt.)

GYURI. Ez mit jelent!

LILIOMFI. *(helyére ülteti, mint pincér)*

Ülj le szépen a helyemre,
Itt a pincér én vagyok,
Ah, Herr von Swartz, mit parancsol,
Mindennel szolgálhatok?
Van leves barátfülével,
Assetlinek bornyúfő.
Ami tetszik szemnek, szájnak,

Minden frissen sült és fő.
Böf à la mód frikándó-val.
Van egy szörnyű indián,
Van osztriga, van piliszka.
Azaz reisz meridián.

TIZENKETTEDIK JELENET

(Ezalatt jó) Szilvai, Mariska; előbbieket

SZILVAI. Ön a pincér?

LILIOMFI.

Úgy van, uram!
Itt a pincér én vagyok,
S a kisasszony mit parancsol?
Mindennel szolgálhatok.

SZILVAI. Van-e itten extra-szoba?

LILIOMFI. Ej, extra-szobát kíván?!

SZILVAI. Kettő legyen egymás mellett.

LILIOMFI. *(Gyurihoz)* A kulcsokat.

SZILVAI. Szaporán!

MARISKA.

Ah, hol késik az imádó,
Várad még csak egy állomás,
Hogyha innen el nem szöktet,
Nincsen többé szabadulás -

LILIOMFI.

El nem késik az imádó,
Várad még csak egy állomás,
Még ma innen velem szökhetsz,
Közel van a szabadulás.

GYURI.

Én boldogtalan imádó,
Várad már csak egy állomás,

Még ma Swartz úr visszajöhet,
Nincsen többé szabadulás.

SZILVAI.

Már elkésett az imádó,
Várad már csak egy állomás,
Körmeimből el nem szökhetsz,
Nincsen többé szabadulás.

LILIOMFI.

Megjött végre a szeretőm, itt várom,
Általhozták vagy tizenkét határon,
Hol vizeken, hol patakon, hol sáron,
El sem hagyom, míg élek a világon.

MARISKA.

Akkor szép az erdő, hogyha zöld,
Hogyha a vadgalamb benne költ -
A vadgalamb olyan, mint a lány,
Fáj a szíve a párja után.

MARISKA, LILIOMFI.

Boldog ez a pillantás,
Melyben megláttuk egymást.
Boldog az az óra is,
Melyben rád gondolok is.
Hát ha veled élhetnék,
Holtig boldog lehetnék!

SZILVAI. Mit jelent ez?

MARISKA.

Azt kérdezte -
Melyik szobát nyissa ki?

LILIOMFI. *(Gyurihoz)* Melyik szobát nyissam ki?

GYURI. A legelsőt nyissa ki.

LILIOMFI, MARISKA.

El nem késett az imádó,
Várad még egy állomás.
Még ma innen együtt szökünk,
Közel a szabadulás.

(A többi, mint előbb.)

HARMADIK FELVONÁS

*(Vendégszoba. Hátul két ajtó, egyik kijárásul, másik mellékszobába vezet.
Ez ajtóval szemközt a mellékszobában még egy másik ajtó is van.)*

ELSŐ JELENET

Liliomfi, Gyuri

LILIOMFI. Ez az ajtó az előszobába vezet. S ez? *(Kinyitja a mellékszoba ajtaját.)*

GYURI. Az oldalszobába.

LILIOMFI. *(a belső szobafenek ajtajára mutat)* S amaz ajtó ott?

GYURI. Szinte a folyosóra vezet.

LILIOMFI. Tehát érts meg jól. A pincér én leszek e szobában, vagyis a pincér ezen vendégekre nézve én leszek. Két kijáras van, a róka szerepéhez éppen alkalmas. Azon ajtónak, ott benn, hol a kulcsa?

GYURI. Az egyik kulcslyukban.

LILIOMFI. Mit? Másik is van?

GYURI. Nálunk minden ajtónak két kulcsa van, ha takarítani kell -

LILIOMFI. Értem, fiú. Ide a másik kulcsot.

GYURI. *(átadja)* Itt van. De hát az én szerelmem -

LILIOMFI. Az első személy én vagyok; előbb én, aztán te. Jőnek. Lódulj ezen az ajtón. Az étkeket az előszobába hordod, de itt én szolgállok fel. Vigyázz, előttük ne mutatkozzál. A többről majd értekezünk koronként - *(A mellékszobába tolja.)* Éppen jókor.

MÁSODIK JELENET

Mariska, Szilvai (jőnek), előbbi

SZILVAI. Pincér!

LILIOMFI. *(változtatott hangon, selypítve)* Parancsol?

SZILVAI. Tedd le a kalapodat, Mariskám. Ez lesz a szobánk? Nekem kettő kell.

LILIOMFI. Ez a ténsúré; az a kisasszonyé.

SZILVAI. Jó. Kész az ebéd?

LILIOMFI. Kész. *(Terít)* A ténsúr nagy utat méltóztatott tenni. A kocsis azt mondá, Kolozsvárról méltóztatott érkezni. Óh, az én szeretőm szintén Kolozsvárt lakott. Ah, gyönyörű leány az! Ha méltóztatnék ismerni!? Éppen oly idős lehet, mint a kisasszony; sőt szintén barna haja van, - s no a termete!

SZILVAI. Heh, fiú, hogy hívnak?

LILIOMFI. Georges.

SZILVAI. Ezentúl a te neved Silentium!

LILIOMFI. Óh, én hallgatók, csak a ténsurat, meg a kisasszonyt akartam mulattatni. Óh, ha a ténsúr Kolozsvárra méltóztatott volna menni. Én is oda igyekeztem, hogy kedvesemet megláthassam. Óh, ténsúr nem is képzelheti, mennyire imádom e leányt.

MARISKA. *(félre)* A gonosz!

LILIOMFI. S mi gyönyörű neve van - Mariska!

MARISKA. Furcsa, engem is Mariskának neveznek.

LILIOMFI. Ah, lehetetlen! Mariska! A kisasszony is Kolozsvárt lakott? Bizonyosan ismeri őt - - hogyan ismerné!

Piac után jártam én,
Barna kislányt láttam én,
Mihályt őtet megláttam,
Mindjárt magamnak szántam.

MARISKA. A mi utcánkban? - Ah, most már emlékszem; varróleány, ugye? Óh, gyakran eljött hozzánk, igen jól ismerem e leányt.

SZILVAI. A levest, fiú! - S tudod-e, mi az a nyakleves? Az afféle confidentiát kikérem.

LILIOMFI. Értem. *(Félre:)* De hiszen a leányt mégis elszöktetem, vén sárkány! *(El.)*

SZILVAI. Mit diskurálsz ezzel a haszontalan pincérrrel?

MARISKA. De ha kérdez, az illendőség -

HARMADIK JELENET

Liliomfi (levest hoz), előbbiek

LILIOMFI. A leves.

SZILVAI. Ülünk le, Mariskám. *(Leülnek.)*

LILIOMFI. Ugyan, édes kisasszony, nem emlegetett-e engem az én kedves Marisom?

MARISKA. Mindig - szüntelen.

LILIOMFI. Igazán? Tehát még most is szeret?

MARISKA. Mondhatatlanul!

SZILVAI. *(türelmetlenül)* A húst!

LILIOMFI. Hiszen még a levest sem méltóztatott -

SZILVAI. Fiú, most utolszor mondom, befogd a szád. Egyáltalában nem szeretem, ha a cseléd diskurál. A húst! Borsot is!

LILIOMFI. *(félre)* De hiszen borsot török még ma az orrod alá. *(El.)*

SZILVAI. S te is, hogy mondtad azt a mondhatatlant?! - alkalmasint megint azt hitted, annak a lomfinak mondd?

MARISKA. Bácsi folyvást pirongat, még szólni sem szabad. - Ily bánáshoz nem szoktam!

SZILVAI. Most meg pityereg. Ne sírj, no. Még meglátja, hogy sírsz -

MARISKA. S mit fog mondani, vagy gondolni -

SZILVAI. Na, beszélj hát, ha nem állhatod meg. Óh, asszonyok, asszonyok! Még enni sem tudnak, hacsak szájuk nem jár. Ahol ni, jó - Mariskám, lelkecském, ne sírj; ne kompromittálj.

MARISKA. No most az egyszer hát nem sírok.

NEGYEDIK JELENET

Liliomfi (húst hoz), előbbiek

LILIOMFI. A hús.

SZILVAI. Miféle mártás?

LILIOMFI. Ez - Liliomfi-mártás.

SZILVAI. Liliomfi-mártás.

LILIOMFI. Óh téns úr, ez valódi história. Én ezt Liliomfi-mártásnak kereszteltem, s nemsokára még a londoni, a párizsi hotelekben is így nevezik.

SZILVAI. Hm... S kicsoda ez a Liliomfi?

LILIOMFI. Az egy igen híres színész. De hát nem ismeri a ténsúr?

SZILVAI. Én?... nem... nem...

LILIOMFI. Ah! Lehet-e civilizált ember, ki őt nem ismeri?! Óh én ismerem! - Víg, derék fiú, szeretetre méltó, jószívű, becsületes, nem részeges, nem kártyás... Óh, ő maga a megtestesült szelídség!

SZILVAI. Micsoda? Liliomfi gazember, semmirekellő, veres orrú, részeges, kártyás, csapodár...

LILIOMFI. Hát ismeri?

SZILVAI. Igen, ismerem -

LILIOMFI. Hiszen az imént nem ismerte.

SZILVAI. Azaz, hogy az más.

MARISKA. Úgy van, az bizonyosan más.

SZILVAI. És nem tudod, hol van most ez a Liliomfi?

LILIOMFI. Melyik? Az a másik, vagy az az egyik?

SZILVAI. Az a másik!

LILIOMFI. *(bánatos hangon)* Óh az mindig a tormát ette - szegény jó lélek! Reggel mézzel a mellfájás ellen - délben ecettel, este böfalamóddal - azért neveztem én a tormát Liliomfi-mártásnak.

MARISKA. Valami baja történt?

LILIOMFI. Ah! Óh!... Mindjárt, csak ételt hozok. *(Sóhajtva el.)*

SZILVAI. *(félre)* Ha Debrecenbe vagy Váradra ment? S tán éppen itt volt szállva? - Meg kell tudnom.

ÖTÖDIK JELENET

Liliomfi (rostélyost hoz), előbbiek

LILIOMFI. Méltóztassék.

SZILVAI. Hát hol van most az a Liliomfi?

LILIOMFI. Ah, messze - messze!

SZILVAI. Messze? Csak nem Váradon?

LILIOMFI. Óh, az szomorú történet! Egy szép angyali kisasszonyba lett Kolozsvárt szerelmes.

SZILVAI. Az nem igaz.

LILIOMFI. Honnan tudja?

SZILVAI. S hol van most?

LILIOMFI. De a kisasszonyt nagybátyja, gyámaja, vagy miye elvitte onnan. - Mert ez a nagybátyja valódi szörnyeteg.

SZILVAI. Az nem igaz, a nagybátyja nem szörnyeteg.

LILIOMFI. Hát ismeri? Ugyan kérem, nem mondaná meg a nevét?

SZILVAI. Szilvai Szilvai Tódor - érted-e?!

LILIOMFI. Az lehetetlen! Ah, újra házasodni akar a vén filiszter.

SZILVAI. Házasodni?! Hogyan!

LILIOMFI. De Liliomfi nem ijed meg az árnyékától, a kisasszonyt elszőkteti, feleségül veszi.

SZILVAI. No, édes Mariskám, mit gondolsz? Elszöknék-e azzal kalandorral az a bizonyos kisasszony?

LILIOMFI. Igen, igen, mit gondol a kisasszony?

SZILVAI. Csitt! - ki kérdez téged?

LILIOMFI. Hiszen a ténsúr kérdezé a kisasszonyt, s ő tartozik engedelmeskedni bácsikájának.

MARISKA. *(lesütött szemmel)* Azt hiszem, akit szeretünk, azért szeretjük, hogy felesége legyünk.

SZILVAI. Úgy, no hiszen majd elejét vesszük a dolognak.

LILIOMFI. *(félre)* Követni fog.

SZILVAI. Kelmed hordja el magát - küldje a fogadós leányát.

LILIOMFI. Nem ér rá.

SZILVAI. De ha kéretem.

LILIOMFI. Az lehetetlen.

SZILVAI. No majd úgy magam megyek utána.

LILIOMFI. Azaz majd megkérdem - *(Félre:)* Vajon mit akar? *(El.)*

SZILVAI. *(feláll)* Kedves egészségedre! *(Gúnyolódva:)* Akit szeretünk, azért szeretjük, hogy felesége legyünk. *(Félre.)*

MARISKA. Hasonlóképpen.

SZILVAI. Hiszen majd szemmel tartalak én! *(Ásít.)* Kissé elkésett az a jó madár - most lenyugszom - de nem hagyom a kisasszonyt társaság nélkül - nehogy megunja magát.

MARISKA. *(félre)* Ütött a szabadság órája; ő szokása szerint délutáni álmát alussza, s mi menekülhetünk.

HATODIK JELENET

Liliomfi, előbbiek

LILIOMFI. A leányasszony mindjárt jön.

SZILVAI. Jól van, kelmed elkotródhatik.

LILIOMFI. Amint parancsolja! *(A mellékszobába megy.)*

SZILVAI. Hová?

LILIOMFI. Tegnap két tányért itt felejtettem. *(El.)*

SZILVAI. A kisasszony e szobát el ne hagyja.

MARISKA. Mentsen Isten!

HETEDIK JELENET

Erzsi, előbbiek

ERZSI. A pincér mondá, hogy nagysád hívat.

SZILVAI. Kérettem, édes leányasszony. Maradjon itt hűgommal, míg kissé leheveredem. Ha ráér.

ERZSI. Tiszta szívből.

SZILVAI. *(félrevonja)* Ígérje meg azt, s gazdagon megajándékozom. Tudja néha - húgomnál nincsenek otthon. - Beteges - ki ne bocsássa - ha ki akar menni, költsön fel.

ERZSI. Talán eszelős, pedig nem látszik rajta.

SZILVAI. Csak rá-rájő néha a bolondság. Ígéri?

ERZSI. Tiszta szívből. - Ha kell, majd felköltöm a téns urat.

SZILVAI. A leányasszony megígérte, hogy addig mulattatni fog. *(Ásít.)* A szokás, szokás! Jó mulatságot! *(El a mellékszobába, az ajtót félig nyitva hagyja.)*

MARISKA. Kérem, mit suddogott önnel az öreg úr?

ERZSI. Semmit, édes kisasszony, éppen semmit.

MARISKA. De hiszen félrevonta önt?

ERZSI. Azt mondá, hogy a kávé forró legyen.

MARISKA. Hiszen soha sem iszik kávé -

ERZSI. Meg hogy a kisasszonnyal konzerváljak.

MARISKA. Ugyan kérem, hány pincér van itt?

ERZSI. Csak egy.

MARISKA. És hogy hívják?

ERZSI. Mi Gyurinak hívjuk, azelőtt Georges volt.

MARISKA. Az a szőke?

ERZSI. Szőke? - ő barna.

MARISKA. Igaz, hiszen paróka. Bizonyosan az előszobában rakosgatta fel. Tudta, hogy erre jövünk. - Tehát több pincér nincs, csak aki nekünk felszolgált?

ERZSI. Nincs, édes kisasszony. *(Félre:)* Csakugyan eszelős. - Szegény leány! - De hát miért kérdezi?

MARISKA. Miért?... Hát hogy viseli magát? Igaz-e, hogy csapodár?

ERZSI. Csapodár? Óh dehogy! Ő igen jó, hű fiú, másképp nem is túrnénk a háznál.

MARISKA. *(megfogja kezét)* Igazán?

ERZSI. *(félénken visszavonja kezét)* Igen... igen...

MARISKA. Ön úgy tesz, mintha félne tőlem.

ERZSI. Óh dehogy.

MARISKA. Tehát a pincér csakugyan oly jó?

ERZSI. Óh, igen-igen jó!

MARISKA. Nem mondta-e soha, hogy szerelmes?

ERZSI. Óh igen -

MARISKA. Mondta? - a leányasszony tudja -

ERZSI. Mit?

MARISKA. Hogy ő valakibe szerelmes.

ERZSI. Hát ismeri a kisasszony? Ugye szép legény?

MARISKA. Igen jól, igen jól ismerem, ő szerelmes valakibe.

ERZSI. Tehát mondta a kisasszonynak?

MARISKA. Igen, hogy szeret és szerettedik.

ERZSI. Tehát a kisasszony előtt nincs mit titkolóznunk.

MARISKA. Csitt, csendesen, az öreg úr meg ne hallja.

ERZSI. Hiszen hortyog... Tehát a kisasszony tudja titkunkat... de hiszen az már nem titok.

MARISKA. Nem titok?

ERZSI. Már az apám is tudja. Óh, bár ne tudná.

MARISKA. Hogyan? Ő is tudja?

ERZSI. Ma reggel megmondtuk neki.

MARISKA. Szerencsétlen, ha elárultatik.

ERZSI. De apám nem akar hozzáadni.

MARISKA. Hozzá adni...

ERZSI. Igen, ő máshoz akar adni.

MARISKA. Önt hozzá adni?

ERZSI. Igen, pedig mi szeretjük egymást.

MARISKA. Szeretik egymást?

ERZSI. Ő el akart szöktetni, de én nem akartam -

MARISKA. El akarta szöktetni? Mást elszöktetni!

ERZSI. De mondom, én nem akarok szökni!

MARISKA. Elszöktetni? Mást szeret?

ERZSI. *(félre)* Most már csakugyan rájött a bolondság! - Én bizony nem istrázsálom.

MARISKA. Tehát szeretik egymást? Óh szép, igen szép! Nem szégyelli magát? Elszöktetni!

ERZSI. *(kihátrál)* Mindjárt jövök! Apám hí - mindjárt itt termek. - De hisz várhatsz! *(El.)*

MARISKA. *(egyedül)* S én ennek az embernek hittem? Erre bíztam volna boldogságomat! Mást is szeret... E fölfedezés éppen jókor érkezett! Tehát nem értem, nem, hanem egy szép pincérnő kedvéért pincérkedik itt? S én kába, szinte elhittem, hogy ez nem véletlen találkozás... Megcsalta azt is - engem is! - De merjen szemem elé kerülni!

NYOLCADIK JELENET

Liliomfi, előbbi

LILIOMFI. *(félre)* Valahára egyedül van. - Most dologra!

MARISKA. *(félre)* Ah, ő itt - éppen jókor.

LILIOMFI. Kedves Marim, végre ütött a boldog óra -

MARISKA. Mit akar itt, uram?

LILIOMFI. *(suttogva)* Csendesen, az öreg úr fel talál ébredni. Ah, annyi mondandóm van... Szeretsz-e még édes Marim?

MARISKA. S meri azt tőlem kérdeni?

LILIOMFI. Csendesen...

MARISKA. Ön áruló! Hitetlen!

LILIOMFI. Mi történt itt?

MARISKA. Mi? Leálarcoztuk önt uram, ismerjük jól!

LILIOMFI. Az ég szerelmére kérem Mari -

KILENCEDIK JELENET

Szilvai (az ajtónál leskelődve); előbbieik

MARISKA. Hiába tetteti magát, végre igazi alakjában mutatkozott.

LILIOMFI. De hát hallgasson meg -

SZILVAI. *(félre)* Ördög pokol, ez a Gyula hangja. *(Felteszi szemüvegét.)*

MARISKA. Tagadhatja-e? Ide becsempészi magát álarc és álruha és álnév alatt -

SZILVAI. Úgy vagyunk?

LILIOMFI. De édes istenem, ön fellármázza az öreg urat.

MARISKA. Igen, azt akarom, tudjon meg mindent.

LILIOMFI. De ön félreismer - itt félreértés van - megmagyarázom -

MARISKA. Én az urat nem szenvedhetem - ki nem állhatom - tudja meg -

LILIOMFI.

Szárad a bokor a tetőn,
Haragszik rám a szeretőm
Verje meg az én istenem.
Ki áskálódik ellenem.

Megégett a körösvölgyi csárda,
Szaladj rózsám, mert megcsap a lángja.
Nem félek én annak a lángjától,
Inkább félek rózsám haragjától.

Mondd meg rózsám, mondd meg mán,
Szeretsz-e még igazán
Ha nem szeretsz igazán.
Ne járass magad után.

MARISKA.

Elmehetsz drága madár,
Nem kell nekem csapodár.

Feloldozom szívemet,
Másnak adom kezemet.

LILIOMFI.

Jegenyefa tetejében
Két holló ül feketében,
Gyászruhája engem illet,
Mert engemet már nem szeret
Az én kedves rózsabimbóm, galambom.

(DUETT)

Nézz rózsám a szemembe!
Mit olvasol szívembe'?'
Ugye azt mondja:
Te vagy az angyalom,
Ragyogó csillagom.

MARISKA. *(sírva)*

Nézz rózsám a szemembe!
Mit olvasol szívembe'?'
Ugye azt mondja:
Te voltál angyalom,
Ragyogó csillagom!

SZILVAI. Pincér! Kávét!

LILIOMFI. Ahol ni, most mindennek vége.

SZILVAI. *(félre)* Csakugyan ő az! - Jó, hogy itt vagy, fiú; kávét! *(Félre:)* A hátulsó ajtót bezárom. *(Teszti)* Többé nem menekszel, jó madár.

LILIOMFI. *(titkon)* Mari, az istenért, mi történt? E változás?

MARISKA. Mi? Hogy fölfedezem gyámatyámnak. Reszkessen haragjától. - Ön megcsalt. Nem szereti a fogadós leányát?

LILIOMFI. Én? - Mari, itt félreértés van -

MARISKA. Mindent tudok -

SZILVAI. *(jő)* No fiú, számoljunk.

LILIOMFI. Parancsára. *(Félre:)* Kérem, Mari.

MARISKA. Nem hiszek többé.

SZILVAI. No, csak ízibe - pincér.

LILIOMFI. *(szeme folyvást Mariskán)* Tehát - két szoba - két napra -

SZILVAI. Micsoda?

LILIOMFI. Igen, a szoba öt forint. Leves három krajcár, hús - *(Félre:)* Vajon mi baja?

SZILVAI. A hús? No?

LILIOMFI. A hús - mi volt? - igen, rostélyos -

SZILVAI. Ricandó hilúmilúval.

LILIOMFI. Igen, hilúmilúfilú - összesen három forint.

SZILVAI. Pincér úr, kissé zavarodott.

LILIOMFI. Csuda-e, édes téns úr - itt tévedés van - kettő meg három - az kilenc.

SZILVAI. Csudálatos számvetés -

LILIOMFI. Némely gyámapák is így szoktak -

SZILVAI. Hm!... Ugyan menj csak - a szelencémet, a másik szobában feledtem!

LILIOMFI. Azonnal! *(Be a mellékszobába.)*

SZILVAI. Mindjárt befejezzük a gyámapai számadást... *(Rázza az ajtót.)* No, gaz kölyök, most kezemben vagy.

LILIOMFI. Mi az? Mit csinál az úr?

SZILVAI. Ismerlek, jó madár. Tehát pincér vagy, te, he?

LILIOMFI. Uram, bocsásson, a gazda hív.

MARISKA. Tehát tudja ön?

SZILVAI. Mindent tudok. Innen ugyan meg nem szabadulsz.

LILIOMFI. Hiába erőlködik, újra elszököm.

SZILVAI. Ei? De majd teszünk róla. Teszünk róla édes úrfi!

MARISKA. Úgy, úgy fenyítse meg.

SZILVAI. Példásan - csakhogz zár alatt van.

LILIOMFI. Uram, nincs joga velem így bánni - protestálok - hacsak vasra nem veret, tüstint elszököm.

SZILVAI. Mariska! Hívd hamar a fogadóst!

MARISKA. Mondja meg neki: gyűlölöm, hogy soha, sohase merjen szemeim elé kerülni -

SZILVAI. (*halkan*) Hallgass, szerencsétlen. Látnod kell, látni fogod, vele utazol -

MARISKA. Soha, soha! Ő csapodár, hívtelen, csaló!

SZILVAI. Csitt - küldd a fogadóst!

MARISKA. De én nem akarom többé látni, míg itt lesz, be sem jövök - a kocsiba ülök - ki nem állhatom, nem szenvedhetem. (*El.*)

LILIOMFI. Mit erőlködik? Nem félek többé haragjától.

SZILVAI. Teszünk róla, édes úrfi. Nem szabadulsz többé, velem jössz Váradra!

LILIOMFI. De nem megyek!

SZILVAI. De jössz! Erőszakkal vitetlek el.

LILIOMFI. Jobbkor kellett volna fölkelnie.

SZILVAI. Nem vagy-e gyámfiam?

LILIOMFI. Ha az is, de zsarnokom nem lesz. Én nem leszek sem koncipista, sem kancellista, ingrosszista, exhibista, inhibista, én teátrista leszek; s meglátom, ki akadályoz.

SZILVAI. Én - én per zsup vitetlek haza - érted? - vason, per zsup! -

LILIOMFI. Hahaha!

TIZEDIK JELENET

Kányai, előbbi

KÁNYAI. Mi tetszik, uram?

SZILVAI. Jöjjön, jöjjön, édes fogadós úr, csak egy pincérje van?

KÁNYAI. Csak egy.

SZILVAI. Tehát tudja meg, ő nem pincér, ő az én átöltözködött, kalandos, koricáló gyámfiam és unokaöcsém.

KÁNYAI. Micsoda? Az én pincérem? -

SZILVAI. Úgy van, unokaöcsém; egy régi nemes család ivadéka.

KÁNYAI. Ah, most értek mindent, ő az én leányoméért állott be pincérnek, hogy elcsábítsa - úgy van, hiszen ez kézzelfogható!

SZILVAI. Szerencsétlen apa! - Óh, ez kitelik tőle.

KÁNYAI. S én oly számár voltam, hogy mindjárt rá nem ismertem. Soha még csak egy krajcárig sem csalt meg, sem engem, sem vendégeimet. Hiszen az arcából is kilátszott, hogy úrnak született. Aztán sohasem akart a bor közé vizet vegyíteni; óh én gyanítottam, hogy ő nem természetes pincér!

SZILVAI. Úgy van, ő nem az; de én rajtakaptam. Képzelve, átöltözött, előttem szőke parókával járt, változtatott hangon beszélt, hogy rá ne ismerjek -

KÁNYAI. Szőke parókát tett fejére? - Most már arra is emlékszem; valami diatrísta volt itt, annak hánytuk szét holmiját az ivószobában, bizonyosan ott kaparította kézre. No nézze az ember! Bennünket bolonddá tenni!

SZILVAI. De én kézre kerítettem; ide a mellékszobába zártam. S most arra kérem kelmedet, szegény megcsalott atya, kinek leányát el akarta csábítani - őrizze itt - érti? - Én megyek, törvényes asszisztenciát kérek - elfogatom - vasra veretem - mert képzelje, szökni akar tőlem, megint szökni! Teátrísta akar lenni!

KÁNYAI. Uram irgalmazz! Teátrísta?!

SZILVAI. Hol lakik a szolgabíró vagy esküdt?

KÁNYAI. A hetes majd oda vezeti.

SZILVAI. Köszönöm.

KÁNYAI. Kérem, gazdag-e az úrfi? Van-e mit a tejbe aprítania?

SZILVAI. Ősi javaimat ő örökli.

KÁNYAI. Mennyi jövedelemmel?

SZILVAI. Négy-ötezer pengőre megy. De miért kérdi azt?

KÁNYAI. Az már szokásom. De siessen a ténsúr, mert soká nem őrizhetem.

SZILVAI. Csak őrizze - meg nem bánja. Várj, rossz fiú! Érezni fogod haragomat! *(Elmegy.)*

KÁNYAI. *(egyedül)* Ő tehát úrfi, nagy úrfi, gazdag úrfi, földesúrfi? - Furcsa! S ő el akarta csábítani Erzsikémet - hm - de azt is mondta, feleségül veszi. Bizony furcsa!

TIZENEGYEDIK JELENET

Erzsi (jó), előbbiek

ERZSI. Édes atyus, mi lárma van itt? Tán a kisasszonyra megint rájött a bolondság?

KÁNYAI. Erzsi te!

ERZSI. Mi baj, atyus?

KÁNYAI. Hát nem érted?

ERZSI. Mit?...

KÁNYAI. Óh, te szerencsétlen liba! Hát csakugyan szereted a pincért, he?

ERZSI. Inkább vénleány leszek, mint ahhoz a Swartzhoz menjek.

KÁNYAI. Eh, Swartznak vége; az a goromba kölyök sohasem lesz vőm, soha, soha!

ERZSI. Édes lelkem, atyus!

KÁNYAI. De te... tehát nem élhetsz a pincér nélkül, egyáltalában nem, - kész vagy inkább a kútba ugrani? Ugye kész, édes tubicám?

ERZSI. No igen - talán - ha atyus ellenkezik - hát beleugrom.

KÁNYAI. Ugye minden bizonnal beleugranál?

ERZSI. No Isten neki, hát beleugrom. *(Félre:)* Ez tán segít, üssük a vasat! - Igen atyus, most már fogadom, ha a pincérnek nem ad, holnap nem isznak a kútból!

KÁNYAI. Így már atyai kötelesség, - leányomat, szegény egyetlen gyermekemet meg kell mentenem! Ez atyai kötelesség! Keblemre, édes jó leányom - tehát a pincér a tiéd!

ERZSI. Óh, édes jó atyus! Mint szeretem édes atyust!

KÁNYAI. Jó, jó, csak menj - vele kell végeznem! Menj az előszobába. Ha szólítalak, jöjj. Siess, az idő múlik.

ERZSI. Amint parancsolja.

KÁNYAI. De vajon akar-e ő is?

ERZSI. Hiszen azt mondá, szökjem vele.

KÁNYAI. Szerencsétlen! Elcsábított volna -

ERZSI. Ah, dehogy; azt mondá, az engedelem a zsebében van, előbb összeesküszünk, aztán szökünk.

KÁNYAI. Zsebében? Annál jobb. Óh leányom, ha tudnád, ki ez a pincér? - De nem szólok. Várj az előszobában. *(El.)*

ERZSI. Várok az előszobában. *(El.)*

KÁNYAI. *(egyedül)* Most tapogassunk az úrfi szívére. Az öregnek azt fogom mondani, tudtom és akaratom nélkül esküdtek össze, s ha egyszer megtörtént, ütheti a nyomát. Aztán ha a gyermekek szeretik egymást, kinek mi köze hozzá? - *(Az ajtót megnyitja.)* Gyurikám! Lelkem Gyurkám, egy szóra! *(Félre:)* Mintha semmit sem tudnék.

TIZENKETTEDIK JELENET

Gyuri (fején a szőke paróka), előbbi

GYURI. Mit parancsol, gazd'uram?

KÁNYAI. *(félre)* A szőke paróka is fején. Gonosz csont, az ijedéstől feledte fején. - Hát úrfi, mire való ez a fön? Mit jelent ez?

GYURI. *(lekapja)* Óh ha tudná, gazd'uram!

KÁNYAI. Csitt! Én mit sem tudok, mit sem akarok tudni. Az úrfit ide bezárták; s az a dühös ember megesküdött, hogy vason per zsup viteti el, pandúrok által. - Érted-e per zsup! A szégyen, a gyalázat!

GYURI. Óh rettenetes!

KÁNYAI. Rám bízta, hogy őrizzelek, mint szemem világát.

GYURI. De mit parancsol ő nekem?

KÁNYAI. De igen, szerencsétlen ifjú, ő parancsol, ő a törvényhez folyamodik, a szőkevényeket pedig a törvény elfogja és per zsup hazaviteti.

GYURI. Nekem sem apám, sem anyám.

KÁNYAI. Tudom, gyermekem, éppen ez a baj, hogy árva vagy, s a törvény a gyámapa körmei közé adott. Hogy hívnak, édes fiam?

GYURI. Hogy hívnak? - márhogy engem hogy hívnak!

KÁNYAI. Igaz neveden!

GYURI. Hát nem mondta az öreg úr?

KÁNYAI. Azt nem.

GYURI. Hát Kis György a nevem, hiszen tudja gazd'uram.

KÁNYAI. Kiss... az régi - igen régi - ősi família.

GYURI. Óh igen régi! - úgy hiszem egyenesen a nagy Kisektől származom le!

KÁNYAI. Nemes família!

GYURI. Az, az - keresztlevelemből is látható.

KÁNYAI. S Biharban születél?

GYURI. Nem voltam jelen, s bizonyosan nem tudhatom.

KÁNYAI. De jószágaid itt vannak?

GYURI. Igen, jószágaim mind itt vannak. (*Félre:*) - Mindenem rajtam van.

KÁNYAI. De tudja-e, fiatalember, én megesküdtem, hogy nem hagyom elszökni. Okát tudni fogja. - Uram, a megbántott atyától reszkessen!

GYURI. Én bántottam meg?

KÁNYAI. Nem akarta-e leányomat, szegény Erzsikémet, egyetlen gyermekemet elcsábítani?

GYURI. Elcsábítani? Dehogy - feleségül akarnám venni.

KÁNYAI. De hát mért nem volt hozzám bizalma, fiatalember?

GYURI. Hát nem mondtam ma reggel?

KÁNYAI. Igen, de nem az igazi hangon. - Erőltetnie kellett volna a dolgot - erőszakolnia! S mindent meg kellett volna mondania! Érti? Mindent!

GYURI. De most, midőn mindent tud -

KÁNYAI. Igen, most már mindent tudok.

GYURI. Hát ellenkezik most is?

KÁNYAI. S nem fél az öreg úrtól?

GYURI. Egy cseppet sem.

KÁNYAI. Volna-e ereje vele dacolni?

GYURI. Igen, van erőm - ő nekem egy cseppet sem parancsol.

KÁNYAI. Milyen szép, ha az ember bátor! De ha el akarná leányomtól választani?

GYURI. Azt majd meglátjuk! - Ha egyszer feleségem lesz -

KÁNYAI. S akarja-e, hogy az legyen?

GYURI.

Rongyos a ked háza vége
Fejér a ked lánya képe
Adja ked nekem a lányát,
Megcsinálom a ked házát.

KÁNYAI. De ennek igen-igen gyorsan kellene megesni.

GYURI. Tehát siessünk.

KÁNYAI. Igen - de az engedelem...

GYURI. Itt van. - Tudtuk nélkül kikértem az Erzsike keresztlevelét is.

KÁNYAI. *(a levelet nézi)* Nemes Kiss György. Igen jól van. Heh Erzsike! Erzsike!

TIZENHARMADIK JELENET

Erzsi, előbbiek

ERZSI. Kedves atyus!

KÁNYAI. Jertek ide. Menjetek a lelkészhez, kérjétek nevemben, hogy eskessen össze rögtön... Nagy-nagy ok van rá!... *(Gyurihoz titkon:)* Gyurikám, mondj oly okot, melyet akarsz. De esküvés nélkül vissza ne térjétek, azt mondom, különben mindennek vége. Áldásom rátok! S most siessetek!

GYURI. Csak rám kell bízni.

TIZENNEGYEDIK JELENET

(Liliomfi (jó), előbbiek)

LILIOMFI. *(mint Swartz)* Hát ez mi?... Semmi szolgálat? Hol a Kellner?... Én aluszom, szobámban -

KÁNYAI. Kissé későn kelt fel, édes Swartz úr! - hogy is mondja? - ifjú Swartz.

LILIOMFI. Ah, itt a Kellner!

KÁNYAI. Kellner?... Alászolgája! Ifjú Swartz, a lánytól - orrod tőlem fokhagymás!

LILIOMFI. Mást gondoltam - a leányt elveszem -

KÁNYAI. Késő, amice!... hahaha! - siessetek, gyermekek.

ERZSI. De hát atyus nem jó -

KÁNYAI. Hisz nekem nem szabad. Ne kérdezz, mert mindent elrontasz -

LILIOMFI. Én protestálok!... - Hozzám kell jönnie -

ERZSI. No, úgy csak siessünk, Gyuri. *(Elmennek.)*

KÁNYAI. De hiszen protestálhatsz mármost akár ítéletnapig.

TIZENÖTÖDIK JELENET

Swartz, - Adolf; előbbiek

SWARTZ. Csakhogy itt talállak, lelkem barátom!

LILIOMFI. *(félre)* Jaj - ez az öreg Swartz - emlékszem, kétszer hasítottam fel a biliárdját!

KÁNYAI. Kedves barátom, sajnálom, tiszta szívből sajnálom - de hogy fiad magának tulajdonítsa - én nem tehetek róla.

SWARTZ. Fiam magának tulajdonítja? Mindenről felvilágosítást kérek.

KÁNYAI. *(Liliomfihoz)* No édes úrfi, majd lefestem most apja előtt. - No ugyan szép nevelést adtál fiadnak!

SWARTZ. Szép nevelést?

KÁNYAI. Soha neveletlenebb bolondot nem láttam!

SWARTZ. Az én fiam bolond?

ADOLF. Én?!

KÁNYAI. Ki szól az úrhoz? - Fiad faragatlan tuskó, goromba pokróc.

SWARTZ. Eh, az én fiam a legneveltebb ifjú - de te, te hova tetted eszedet, fiammal úgy bánni!

KÁNYAI. Barátom, ne gorombáskodjál, azt mondom -

SWARTZ. Én gorombáskodom?

KÁNYAI. Te és fiad.

SWARTZ. Még te neheztelsz? Hát úgy kellett a fiamat fogadnod? Ó, a jó lélek alig várhatta, hogy lássa menyasszonyát, a gyorskocsin előre siet, s uramfia, itt - itt kidobják!...

KÁNYAI. Mi dobtuk ki? Mi? Mi ölelő karokkal fogadtuk!

SWARTZ. Ölelő karokkal, még a frakkját is összetéptétek! Tudja a manó, mit fognak rá, s kilökdösik; s most meg azt mondják: ölelő karokkal fogadták!?

KÁNYAI. Igen, ölelő karokkal, de ő durváskodik, fitymál, lányomat libának nevezi, pénzemet kérdi -

SWARTZ. Azt fiam nem tehette -

LILIOMFI. S ha azt cselekedte?

SWARTZ. Ki kérdi az urat?

KÁNYAI. Úgy, úgy, csak mosd meg a fejét.

ADOLF. Én gorombáskodtam? Én?

KÁNYAI. Ki kérdi az urat? Mit keres itt megint? - azt várja, hogy újra kivessük?

SWARTZ. Itt van ni, megint kivetéssel fenyegetőzik! - s még azt mondja: tárt karokkal fogadták!

KÁNYAI. Aztán hiszen maga is lemondott fiad a leányról -

ADOLF. Én mondtam le?

KÁNYAI. Ki kérdi az urat?... Most takarodjék, azt mondom.

SWARTZ. Hát tagadhatod-e még most is, hogy illetlenül bántál fiammal? - hogy nem dobtad ki?

KÁNYAI. Ez mégis rettenetes! Én nem dobtam ki fiadat, hiszen ő itt nagy hetykén utasnak adta ki magát - szobát nyitattott -

ADOLF. Én nyitattam szobát?

KÁNYAI. Eh, fogja be az úr a száját.

SWARTZ. Itt van ni - ez a jó fogadás! Így kell becsületes, művelt emberrel bánni?

KÁNYAI. Amilyen a mosdó, olyan a törülköző. Ő Swartznak adta ki magát, egy rossz komédiás!

SWARTZ. Komédiás? Az én fiam komédiás?

KÁNYAI. Igen, a fiad is komédiás, mert oly bolondosul viseli magát, mint afféle szeleburdi.

SWARTZ. Az én szolid fiam szeleburdi?

ADOLF. Nem mondtam-e? - s ezt eltűrjük?

SWARTZ. Kidobni - s ő, a szegény lélek kénytelen rossz fakó szekérre ülni - szerencsére az úton megismerte kocsimat -

KÁNYAI. Megőrült ez az ember?

SWARTZ. Én őrült? Ez sok!

KÁNYAI. No, persze, hiszen fiad ki sem mozdult a fogadóból.

SWARTZ. Ez az ember megőrült!

KÁNYAI. Őrült vagy magad!

SWARTZ. Most már vége a barátságoknak! Jösszte fiam, kapsz te másutt is leányt!

KÁNYAI. Az én leányom kapott is már mást!

SWARTZ. Annál jobb.

KÁNYAI. S édes lomfi vagy micsoda fi, szintén hordja el rögtön magát.

LILIOMFI. Igen, édes Liliomfi úr, csak kotródjék.

KÁNYAI. De édes ifjú Swartz, kotródjék kelmed is.

SWARTZ. Hát ezt az urat is Swartznak hívják?

KÁNYAI. Ehol ni, most már ismerni sem akarja. Barátom, megőrültél? Most már igazán kérдем. Hát nem fiad ez? Vagy mi?

SWARTZ. Fiam? - hiszen fiam ez itt!

KÁNYAI. Liliomfi, a komédiás? Hahaha! - Csakugyan megőrült!

ADOLF. Én Liliomfi? - Igaz, akkor is e nevet fogták rám, s a lábam sem érte a földet -

KÁNYAI. Öreg barátom, hiszen fiad ez itt.

SWARTZ. Ez? - kicsoda, micsoda ez?

LILIOMFI. Hát nem csinál tiktakot atyai szíved? - Atyám! Óh jó atyám! *(Ölelni akarja.)*

SWARTZ. Az ördögnek vagy fia -

KÁNYAI. Vagy úgy, tagadd meg, mert érdemtelen becsületes nevedre.

SWARTZ. Hiszen csak tudom, melyik a fiam. Ezt itt nincs szerencsém ismerni.

KÁNYAI. De már itt eláll az eszem.

SWARTZ. Úgy, úgy, csak bámulj. Tudd meg, meg vagy csalva, mert fiam, Adolfom ez itt.

LILIOMFI. Ne tagadja meg a vérség köteleit, táti!

SWARTZ. Még gúnyolódik is... Meri-e az úr állítani, hogy az én fiam?

LILIOMFI. Hát az úr meri-e állítani, hogy nem apám?

SWARTZ. Ejnye, miféle izgága ember ez?

LILIOMFI. Tehát megtagadja, táti, a természet szent jogát? Kitagad engem? Vérző szívvel ugyan, lemondok az atyai szeretetről!... Isten veletek, ifjú álmaim! - Menj tehát, zsarnok apa, mert én is a sötét Hekatéra, s a jós csillagzatok titokzatára esküszöm, ez ember itt nem apám, s én nem vagyok fia! Keressen magának fiat a vadállatok közt, de én nem leszek többé!

KÁNYAI. *(bámulva)* Tehát az úr nem fia - nem Swartz?

LILIOMFI. Mondottam. - *(Swartzhoz)* Hát az úr meri-e állítani, hogy ez itt fia?

SWARTZ. Igen bátorodom.

LILIOMFI. Tehát bátorodjék megölelni. - Jól van. - Hagyja rá birtokát, kávéházát, biliárdját, én lemondottam.

KÁNYAI. Püh!... Rosszat gyanítok. Hát hogy merete az úr azt hazudni, hogy Swartz?

LILIOMFI. Én hazudni? - Soha. *(Zsebeit kifordítja.)*

Zsebem ugyan elég van,
De benne pénz nincsen,
Ha pénzemet megszámlálom,
Egy poltúrám sincsen.

Igen, Swartz vagyok, mégpedig ifjú, alig huszonkét éves.

KÁNYAI. De azt mondta, hogy a kávé fia.

LILIOMFI. Néha az is vagyok.

KÁNYAI. Csak néha -

LILIOMFI. Néha méregkeverő is - gyakran király, herceg, gróf -

KÁNYAI. Hohó!

LILIOMFI. Néha paraszt is.

KÁNYAI. Igen gyakran, igen gyakran. És neve?

LILIOMFI. Liliomfi, kegyes engedelmével diátrista!

KÁNYAI. Ördög, mennykő, rosszat gyanítok!

LILIOMFI. Nem tehetek róla, gyanítani szabad.

SWARTZ. S most miután tisztába jöttünk, hol van Erzsike? Tudtam, hogy félreértés -

KÁNYAI. Erzsike? - Erzsike máshoz ment.

SWARTZ. Szerencsétlen, elhitted, hogy Swartz, s neki adtad.

KÁNYAI. Bocsáss meg, engem is rászedtek; én azt hittem ez itt fiad, s ő lemondott Erzsikéről.

LILIOMFI. Örökre.

KÁNYAI. De ördög mennykő, itt aligha pórul nem jártam. Hallja az úr - s talán az az öreg úr is?... Irtóztató volna! Ha rászedtek? Az igazi Swartzot kilökték, ha mindnyájan komédiáznak. - Uram, most mindjárt elfut a pulykaméreg. - Mondja ki, mit tud a dologból.

SWARTZ. No, barátom, magadnak tulajdonítsd.

LILIOMFI. De hát mi lelte az urat?

KÁNYAI. *(kérőleg)* Nem üztek-e belőlem bolondot? Kérem, vallja meg, nem lesz bántása, bizony isten, csak az igazat vallja meg.

LILIOMFI. Tehát tudja meg, azon öreg úr hasonlóképpen diátrista; a leány is diátristáné, a kocsis is, még a lovak sem igaziak; csak azért jöttek ide, hogy a pincért leányához segítsék, s kiadták magukat mindenféléknek.

KÁNYAI. Ájulás környékez. - Széket!

LILIOMFI. Tessék. - De nem én vagyok a főbűnös; az egész komplottot az az öreg úr, vagyis az az átöltözött öreg úr, mert az a fekete haj sem igazi, hanem paróka - csak őt vegye az úr kérdőre - mindennek ő az oka.

KÁNYAI. *(felugrik)* Igen, azt - csak azt. - Az nem menekszik!

LILIOMFI. Éppen jó. - Csak vonja kérdőre. - Ha tagadja, csak hivatkozzék rám, én addig elbúvok; ő persze tagadni fogja, de nem kell tágitani. *(El a mellékszobába.)*

TIZENHATODIK JELENET

Szilvai, Mariska, pandúrok

SZILVAI. No kedves öregem, itt van? Megőrzötte?

KÁNYAI. *(elébe áll)* S az úr vissza mer jönni?!

SZILVAI. No, no, mi lelte?

KÁNYAI. Mi lelt? *(Sírva:)* Ismerlek, jó madár... egy szegény apát tettetek bolonddá!

SZILVAI. Tüzes mennykő, ne bolondozzék az úr!

KÁNYAI. De az úr, az úr ne bolondozzék! Vallja meg, engem megcsalt, ellenem összeesküdött! -

SZILVAI. Elsikkasztotta az úr? - akkor reszkessen!

KÁNYAI. Reszkess te!

SZILVAI. Hol van a fiú?

KÁNYAI. Minden kisült. Liliomfi nem Swartz, hanem Liliomfi - értjük?

SZILVAI. Nem értjük; de majd érthetővé tesszük.

MARISKA. Liliomfi? - hiszen éppen ő az, kit bácsi becsukott.

SZILVAI. No már te is félrebeszélsz, hiszen ő az én gyámfiam.

KÁNYAI. Gyámfia? Tán a pincér is, a kocsis is gyámfia? Sok gyámfia van még az úrnak? *(Haját megfogja.)*

SZILVAI. Ne bántsa az úr a hajamat - akarom mondani, a parókámat.

KÁNYAI. Tehát önként megvallja?

SZILVAI. Mit vallok meg?

KÁNYAI. Hogy parókát visel.

SZILVAI. Ejnye szemtelen ember - most azt mondom -

MARISKA. Tehát akit ide becsukott, a gyámfia?

SZILVAI. Igen, az -

MARISKA. Liliomfi a gyámfia!

KÁNYAI. Eh, az az én pincérem, ha csakugyan pincér és nem diátrista.

SZILVAI. Igen, az úr pincére -

KÁNYAI. Hála istennek, legalább nem diátrista -

MARISKA. Igen, az úr pincére, Liliomfi. - A hűtelen! Most akadály sem volna!

KÁNYAI. Hallgasson a leányasszony! - Nem szégyenli, ily ifjontá s már komplotta áll?
Tudjuk, a leányasszony is a bandába tartozik.

SZILVAI. Mit? Az én húgom bandába?

KÁNYAI. Igen, éppen olyan komédiásné, mint az úr komédiás.

SZILVAI. Én komédiás?...

SWARTZ. Mit beszélsz, barátom Kányai, hiszen ez tekintetes Szilvai professzor úr!?

KÁNYAI. *(növekedő örömmel)* Micsoda? Ez Szilvai - tekintetes Szilvai Szilvai Tódor úr - a gazdag Szilvai?... S az, akit ide zárt a tekintetes úr?

SZILVAI. Az én korhely gyámfiám, ki pincérnek adta ki magát, hihetőleg leányért.

KÁNYAI. *(tombol örömeiben)* Hahaha! Hahaha!... Mégsem csalódtam!

SZILVAI. Mit nem csalódtok kelmed?

KÁNYAI. Kedvem volna táncolni, ugrálni, a bőrömből kibújni!... S én bolond, annak a Liliomfinak újra hittem!... Óh én bolond!... Én hittem... Hahaha!

SZILVAI. Adja ide a kulcsot. Legények, most vigyázzatok!

KÁNYAI. A kulcsot?... micsoda kulcsot?... Ő már nincs ott.

SZILVAI. Nincs ott?

KÁNYAI. Nincs.

SZILVAI. Az úr elbocsátotta?

KÁNYAI. *(félre)* Mit hazudjam? Igen, mert én azt hittem, hogy nem az úr gyámfia; ő bebizonyította, hogy nem az úr gyámfia - igaz-e vagy sem? - azt nem tudom, de nekem bebizonyította. Aztán kitört az ajtón, s minthogy bebizonyította, hogy csak közönséges pincér, s minthogy a gyermekek szeretik egymást -

MARISKA. Szeretik egymást?! Óh ég!

KÁNYAI. Igen, minthogy szeretik egymást, s leányomat feleségül akarta venni, azt gondolám, mit Isten összeadott, az ember ne váltsa el - megegyeztem: de kényszerítve is voltam - ők eddig férj és feleség!... Én nem tehetek róla - tulajdonítsák a félreértésnek.

MARISKA. Összeesküdtek!... Óh menjünk innen!...

SZILVAI. Az a házasság érvénytelen, az akaratom ellen történt; én, gyámja, felbontom!

KÁNYAI. De nem bontja, egyáltalában nem bontják, ő elvette az én leányomat, kinek mi köze ahhoz? Mi köze az apáknak - annál kevésbé a gyámnapáknak?... Az úr az oka? Mért bánt vele rosszul - szegény fiú kénytelen volt elszökni. Én megegyeztem, megáldottam, pedig az igazi apa e részben én, csupán csak én vagyok - az úr csak afféle gyámapa.

SZILVAI. No, hiszen majd meglátjuk!

KÁNYAI. Perelünk - az úr perelhet extra dominium, mint mondani szokás. Mi a birtokban vagyunk. - Én is nemes ember vagyok, ármalista. - ... S kikérek minden megtámadást - úr vagyok házamban?...

SZILVAI. Ez itt fogadó, ez a szoba az enyim - én fizetek érte, tehát itt csak nekem van jogom gorombáskodni, érti az úr?... Én e házasságot nullifikálom, s az urat konvilkáltatom, mint olyat, ki a fidei commissumot ledálta - érti?... Az én gyámfiám húgomat veszi el, s ezzel punktum!

KÁNYAI. S én opponálok; őket csak ásó-kapa választja el. - Ah, éppen jókor.

TIZENHETEDIK JELENET

Erzsi, Gyuri, előbbiek

KÁNYAI. Megtörtént?

GYURI. Meg.

KÁNYAI. Hála Istennek! (*Közé és Szilvai közé veti magát.*) Uram, ne zsarnokoskodjék; én közbevetem magamat és semmiképp nem engedem, hogy kezeit rá emelje - én védeni fogom, mint kölykeit védi nőtény oroslán! Itt nincs egyéb hátra, mint hogy az úr is áldja meg, ha akarja -

SZILVAI. De hiszen majd megáldom én!

KÁNYAI. Uram, le a kézzel!

SZILVAI. (*Erzsikéhez*) S maga bátorkodott vele összekelni?

ERZSI. Atyus parancsolta.

KÁNYAI. Semmi gorombaság! - Jobb lesz az egész dolgot békés úton eligazítani. Jertek gyermekeim, könyörögjete ti is. Jer, fiam, ugye tenjőszántadból vetted el leányomat? Ugye csak vele lesz boldog? Ugye csak ásó-kapa választ el? Kérd kedves, aranyos gyámapádat, hogy bocsásson meg!

SZILVAI. Micsoda? Mit bocsássak meg e fiúnak? Hát ki ez?

KÁNYAI. Ki? Hát gyámfia, a pincér.

SZILVAI. Pincér lehet, de nem gyámfiam. - Nem ismerem; vagy megbolondultak mindnyájan?

MARISKA. Jól hallok-e? Hát ehhez adta kelmed Erzsikét? Hahaha!

KÁNYAI. Mit nevet a kisasszony?

MARISKA. Ehhez, hahaha!

KÁNYAI. Ezen úrnak gyámfiához.

SZILVAI. Kelmedet lóvá tették - ez nem az én gyámfiam!

KÁNYAI. Micsoda? Hát te semmirekellő, nem vagy ez úrnak gyámfia?

GYURI. Hát mondtam azt? - Én Kiss György vagyok.

KÁNYAI. S az úr gyámfiának neve?

SZILVAI. Szilvai Gyula.

KÁNYAI. Odavagyok! Most már igazán odavagyok.

MARISKA. *(öleli)* Kedves Erzsike! Mint szeretem magát! Örvendek - gratulálok!

ERZSI. *(félénken)* Kérem! Kérem! *(Gyurihoz:)* Ismét rájött a bolondság!

KÁNYAI. A fejem szédül - meg fogok örülni!

MARISKA. Kedves bácsikám, tehát tudja meg, hogy Liliomfi -

SZILVAI. Ki ne merd e szót ejteni, különben nem tekintek semmit!

MARISKA. Hiszen Liliomfi nem más, mint a bácsika gyámfia.

SZILVAI. Gyámfiam? S te őt szereted?

MARISKA. Igen, s ő engemet.

SZILVAI. S ki itt pincérkedett?

MARISKA. Ha az, ki pincérkedett, gyámfia, úgy az egyszersmind Liliomfi is.

TIZENNYOLCADIK JELENET

Liliomfi, előbbiek

LILIOMFI. Igen, Liliomfi én vagyok, s ha gyámatyus Mariskát nekem adja, ismét Szilvai Gyula leszek.

SZILVAI. Karjaimba, te rossz fiú! - Vegyétek áldásomat!

KÁNYAI. De én nem áldom meg. Ez a házasság nem érvényes... el, el egymástól!

LILIOMFI. Hohó, gazd'uram, maga adta össze őket, megegyezett, megáldotta, mi mindnyájan tanúk vagyunk.

SWARTZ. Barátom, itt nincs mit tenni, mint hallgatni. - Sajnálom, de ha leányod a pincért szereti... Hja!

ADOLF. Én lemondok. Jobb előre tudnom, hogy a pincért szereti, mint azután.

KÁNYAI. De engem rászedtek.

LILIOMFI. Hát az úr nem akarta rászedni gyámapámat?... Mi rászedtük az urat, az úr pedig magát, tehát kvittek vagyunk.

KÁNYAI. No, hát Isten neki!